

מהודות 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ וישיב ♦

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

טז יראת שמים כוללת
כל הטוב שבעולם
מילתא חדת'א

יב בר חכים הוא ליה
נצוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יא עיקר תיקון וניסיון הגלות – קשיים
אישיים המועיקים מאד על לב האדם
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • המגיד ממעזיטש • מכתלי בית הדין • מגדנות

מכון אור לישיבים

ירושלים - נהריה

תולדות יעקב יוסף | על האדם להוסיף בכל יום שלמות ה
 קדשת לוי | 'פרץ וזרח' - פריצת המספים הגשמיים וזריחת אור ה' ה
 מאור ושמש | העצבות היא המניעה הגדולה שבכל המניעות ה
 זכר צדיק | השבטים היו סבורים שאפשר ללא רבי ה
 יד דוד | יוסף הזכיר השבטים בקוויטל ה
 תפארת שמואל | הצדיק שב בתשובה ומעורר את כל העולם לשוב ה
 בוצינא דנהורא | יוסף הצדיק העלים את עבודתו ולא ראו עליו מאומה ה
 מגן אברהם | עקר עבודת הצדיקים לעורר על שמירת הברית ה
 שערי תשובה | עקר קיום האדם הוא על ידי שמירת הברית ו
 שפת אמת | על ידי מלחמת היצר יש לאדם התחדשות וערנות בכל עת ו
 זרע קדש | המתפלל בשם כל ישראל תפלתו מתקבלת גם אם אינו ראוי ו
 דברי ישראל | קדם התפלה יקבל על עצמו ואתהבת לרעהו כמורה ויסיר מלבו כל
 שואה, ויזכה לכוון בתפלתו ו
 מאור ושמש | מעלת תפלה בצבור על אף הקשי לכוון בכל התפלה ו
 שומר אמונים | סגלת הבטחון למחשבות זרות בתפלה ו
 ואומר שאול | שלש מתנות הקב"ה נתנות על ידי יסורים ז
 קציני אר"ץ | יעקב אהב את יוסף מפני שהיה יכול להעביר לו את חקמתו ז
 רבי רפאל סבאג זצ"ל | האחים מכרו את יוסף כדי שיגרעו הם ז
 אמרי שפר | ראיתו ראובן פני אביו על ידי הצלת יוסף ח
 מרגניתא דרב"ב | מניעת הריגת יוסף משום שבסתר אין נוהג הטעם של למגדר
 מילתא' ח
 עמודי אש לבית יוסף | מכירת יוסף לישמעאלים כדי למנוע השראת השכינה
 על יעקב ח
 שארית יעקב | הסבות שיעקב מאן להתנחם על פטירת יוסף ח
 ים של יהודה | שכחו של יוסף שלא אכל בבית פוטיפר פי אם להם בלבד ט
 יד ישראל | פוטיפר המשיך לבקר את יוסף בבית האסורים ט
 נחלת יעקב | שר המשקים הכרח בעל כרחו להזכיר את יוסף ט
 לקוטי מהר"ם שיק החדש | מי שלומד תורה ואינו חוזר עליהם, ודאי הוא
 שובה ט
 מעשי צדיקים י
 ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה יג

אור המאיר | בחינת מכירת יוסף וירידתו למצרים מצויה אצל כל אדם א
 לקוטי שיחות | יחודו של יוסף כלפי שאר השבטים - היותו לבדו בגלות בין
 הגוים א
 מבשר טוב | עקר תקון ונסיון בגלות - קשיים אישיים המעיקים מאד על לב
 האדם א
 עטרת ישועה | מוסר השפל לעשות מלאכתו עראי ותורתו קבע ולבטח
 בה' א
 אמת ליעקב | עקר משרת האדם בחייו הוא העסק בתורה, גם כאשר מוכרח
 לעסק לפונקציות ולהתבטל לא יעשה זאת בלב שלם ב
 בית אהרן | עקר עבודת האדם בעולם השפל להעלות הגשמיית ולקשרה אל
 הרוחניות ב
 פתוחי חותם | בנכות המצות הקב"ה מגן על ישראל בגלות ג
 דגל מנהג אפרים | כאשר מרגיש תענוג גשמי ישים אל לבו פנימיות הדבר
 ויתבטל ממנו התענוג ג
 קדשת לוי | בעת צרה לא יעשה שום פעולה גשמית רק יבטח בה' ויבזה יבצל
 מצרתו ד
 שמועת יצחק | השתדלות יתרה בדבורים יתרים ד
 פאר ישראל | היכול לשים מבטחו בדבר אחר ועם זאת בוטח בה' הרי הוא
 בעל בטחון באמת ד
 עקדת יצחק | מעלת אהבת רעים ד
 בית אברהם | יש לטפל באמונה ולחזקה מדי יום ביומו עד שתתחזק בלב
 האדם ד
 ספר הזכרונות | זכירה ושונו תמידי בלב בעקרי האמונה קובעת אותם בלב
 קדשת לוי | על ידי שמאמין שהכל לטובה ממתיק הדינים ד
 שיחות הר"ן | היצר מטריד את האדם בטרדות הבגדים ד
 חמדת דוד | יש להתרצות לכל מצב ה
 אמרי אמת | אלו היה לגנב אמונה היו מביאים את הגנבה אל ביתו ה
 שפת אמת | מעוט חסידים או רבוי - מה עדיף ה
 צמח דוד | נצול ימי הנעורים ה
 מאור עינים | 'פסים' רית פ"ה ס"ח יציאת מצרים ה

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת וישב

גלות פרטית

אור המאיר

רבי זאב וואלף מז'טומיר זיע"א
בחינת מכירת יוסף וירידתו למצרים
מצויה אצל כל אדם

מכירת יוסף והורדתו למצרים, הינו בעת עסקו בצרכי גופו ומדרגות התחתונים ומדבר דברי פחותים, אזי יוסף הוא במצר גם התקמה, ואם נותן דעתו לזה לעשות בהתפשטות השכל, ולכלכל דבוריו במשפט בכל פרטי עניניו, שיגיע צד הנאה לבורא עולם מעבודתו אפלו הפהמיות, אזי הוא מוציא את יוסף ממצר גם, והוא המושל ושלטי על חמשה מוצאותיו להנהיגם כרצונו (פרשת וישב):

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

יחודו של יוסף כלפי שאר השבטים -
היותו לבדו בגלות בין הגוים

יחודו של יוסף לגבי שאר השבטים היה בזה ששאר השבטים היו רועי צאן, מפרשים ומבדלים מעניני העולם בכדי שלא יבלבלום מעבודת השם, מה שאין פן יוסף הצדיק היה בגלות נשפה לבין הגוים.

היותו טרוד ועסוק במלכות על מצרים

ויתרה מזו, שהיה שולט בכל ארץ מצרים, ולא היה זה רק כלפי חוץ ובחיצוניות, אלא שהיה עסוק בכל זה, תחלה בבית פוטיפר, ויפקדוהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו (לט ד), ולאחר זה 'ועל פיך ישק כל עמי' (מא ט), שנהל בפעל כל עניני מצרים כו', שזוהי טרדה גדולה ועצומה ביותר.

כל הטרדות לא רחוקוהו כלל מעבודת הבורא ודבקוהו

ואף על פי כן, הרי כל טרדות אלו לא נתקו אותו ואפלו לא בבלו אותו מעבודת השם, וגם בעת עסקו בהם נשאר בתכלית הדבקות באלקות, עד שהיה מרובה ממש לאלקות.

ויתרה מזו, לא רק שהטרדה בעניני העולם לא גרמה אצלו חלישות בדבקותו באלקות, אלא שהוא פעל בהם ובעניני מצרים, כמאמר רז"ל (כ"ו פו ב) על

הפסוק ויוסף הורד מצרימה, 'שלט בהון . . . כבש בהון', שפעל על עניני הגלות שיהיו בהתאם לעבודתו דיוסף את השם.

לכו כל ישראל נקראים על שם יוסף

וזהו מה שכל ישראל נקראים על שם יוסף, 'נהג בצאן יוסף' (תהלים פ ט), כי הפח שיש לכל ישראל לעבר את הגלות נמשך וכן מיוסף הצדיק.

וזהו מה שיעקב היה ממתין ומצפה מתי יבוא קיום חלומו של יוסף (רש"י לו יא), שאחי יוסף ישתחוו לו ארצה, דענין ההשתחואה מורה על הבטול כלפי המלך שאלי משתחווה, שעל ידי בטול זה להמלך נמשכים אל העם השפעות המלך, הן השפעות גשמיות והן השפעות רוחניות.

ולכן

היה יעקב ממתין ומצפה לקיום חלומו של יוסף, שדוקא באפן כזה בכחם של ישראל לעבר את העולם והסתר דגלות מצרים (וגלות בכלל, דכל המלכות נקראו על שם מצרים), כאשר הם תחת מלכותו של יוסף, הינו הנהגה זו שגם בהיותם בגלות שהוא מצב של חשך והעלם והסתר, לא יטרדו ויתבלבלו מעבודת השם, ונשארים שלמים במצבם, בלמוד התורה וקיום המצוות, ואדרבה, הם שולטים ומושלים על עניני הגלות (לקו"ש חל"ה עמ' 160 ואילך):

מבשר טוב

רבי בן ציון מביאלא זי"ע

עקר תקון ונסיון הגלות - קשיים אישיים המעיקים מאד על לב האדם

וישב יעקב וגו' (לו א). ברש"י: בקש יעקב לישב בשלחה, קפץ עליו רגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלחה אומר הקדוש ברוך הוא לא דיין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלחה בעולם הזה.

מהות בקשת יעקב 'לישב בשלחה' - שחשב שאחר כל עבודת האבות שלפניו, והצרות והתקונים שעשה הוא עצמו עם לבן ועם עשו וכו', יוכל מעתה לישב בשלחה, ללא הפרעות וההתנגדיות והמניעים הרבים בעבודת השם.

קפץ עליו רגזו של יוסף - רמזו לו מן השמים, שצריך עתה לתקן תקון גדול מאד, בנסיונות קשים ומרים,

שעדין לא עברו האבות שלפניו כלל. ובגלות רגזו של יוסף עברו יעקב ויוסף את הנסיון הכי קשה, ונצרכו לתקן בזה לדורות עולם הזמנים והנסיונות של הגלות הקשה ביותר ששייך באיש ישראל.

והינו בבחינה האמורה, שעקר תקון יעקב אבינו עליו השלום הוא בתוך בית איש ישראל בביתו פנימה, בצרות פנימיות ובקשיים המעיקים מאד על לבו של אדם.

כי את הקשיים החיצונים והמנגדים שמבחוץ כבר תקנו עברו האבות שלפניו, שכל מעשיהם ונסיונותיהם הם בשביל דורות עולם, כראיתא במדרש [בראשית רבה מ ח] 'אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם, צא וכבש הדרך לבניך'.

ומצד ההתנגדות שמן העולם היה באמת יכול לישב בשלחה, אלא שקפץ עליו תקון הפנימי מתוככי האדם פנימה, בכללות ובפרטות כנ"ל (תיקון המידות טו):

עטרת ישועה

רבי יהושע מד' יקוב זיע"א

מוסר השכל לעשות מלאכתו עראי ותורתו קבע ולבטח בה'

הן אדני לא ידע אתי מה בבית כו' (לט ט-ט). יש לרמוז ללמד דרכי מוסר לעשות מסלה לעבדות ה' שלא יעשה הפרנסה עקר והתורה טפלה, רק להפך, והתורה עקר וכמעט סחורה, כי בלי מסחר אי אפשר כמו שאמרו חז"ל טוב תורה עם דרך ארץ, רק ימעט בעסק ויעסק בתורה.

והנה אשת פוטיפר רומז ליצר הרע, כי הוא היה שר הטבחים רומז לסם המות, ואשתו הסיתה ליוסף תמיד בכל יום לאמר שכבה עמי ליעסק במשא ומתן כל יום ולשכב עמה, שלא יפסק שום שעה לעסק במשא ומתן.

וימאן יוסף, כי הוא היה יושב באהליו של תורה, ועם כל זה היה לו פרנסה, לא כמו שאומרים האפיקורסים אשר על ידי התורה שילמד איש ועסק בה אין לו פרנסה, הלא ראינו בחוש אשר התורה משפיע כל טוב ללומדיה.

וזו שאמר חז"ל אדני, כי 'הן' נוטריקון ג'צח ה'וד, הינו אם אני אשים את

יותר ויותר מחמת פי קשה לו למכר יקר ערך פנה.

אך כאשר נותנים למשל עשר פעמים כאשר העריף אותו מתחלה, אזי ההכרח יציקהו למכר אותו, ועם כל זה אף אחר שנתן את האבן הזה מידו בעד סך גדול, עוד רחש לבו בקרבו על דבר טוב הנ"ל, בחשבו הלא אין איש מבין עליו כמו אני, רק מה אעשה ההכרח לא יגנה.

באור הנמשל על התורה היקרה מפז

והנמשל על התורה הקדושה היקרה מפז ומפנינים, וצריך האדם להיות כל עקר תשוקתו כל ימי חיים חיותו רק לעסק בתורה ובעבודת השם יתברך, רק לפעמים מכרח לבטל ולהפסיק מדברי תורה כי צריך לבקש פרנסתו, או שיש לו איזה מניעות אשר בהכרח הוא בטל בעת ההיא.

עם כל זה מחמת גדל תשוקתו לתורה ולעבודת השם יתברך, ומחמת שהרגיל עצמו להתמיד בעבודת הקדש, צריך שירגיש בעצמו שיכאב לבו ממש בעת בטולו בהכרח ממש כמו הסוחר הנ"ל, כי הוא עושה בעת ההיא חלופ וסחורה חיה נפשו ונשמתו בעד איזה ענין גשמי פנ"ל.

באור 'כי טוב סחרה' על פי הנ"ל

וזהו פרוש 'טעמה כי טוב סחרה', רצה לומר לא מבעיא בעת אשר יש לו פנאי ועוסק בתורה ובעבודתו יתברך שמו - בודאי צריך להרגיש טוב טעם ונדע בעבודתו. אך אף אם לפעמים הוא מכרח להיות בטל מדברי תורה פנ"ל ולהסחיר את התורה, עם כל זה צריך להרגיש בעצמו טוב טעמה והמתיקות של התורה ועבודה ויכאב לבו על בטולו פנ"ל.

הקדושה למדת לאנשי בינה ונדע יקר יתנהג כל משך ימי מגורו בעולם הזה בלמוד התורה הקדושה ובעבודת השם יתברך.

דהנה כל עקר משך ימי חיי אדם על הארץ הוא רק לעסק בתורה ובעבודת השם יתברך, כי זה עקר ירידתו לעולם הזה. אך לפעמים צריך האדם בהכרח לפסק מלמודו ולעסק במשא ומתן לצורך פרנסתו, כי אם אין קמח אין תורה (אבות פ"ג מ"ז).

על כל פנים בל יחשב בעת הזאת הלא אני ברשות אני בטל מלמודי כי אני צריך לעסק בעסק פרנסה - ויהא לבו שלם עמו כמו איש חפשי בלא על. חלילה וחלילה להעלות זאת על מחשבתו, כי לא כן דרכי השם יתברך.

באור הענין במשל נפלא על סוחר עשיר שיש בידו מרגלית שלא תסלא בפז

רק צריך לשקל אז בדעתו שהוא בעת כמו למשל עשיר וסוחר גדול אשר מסחרו עם אבנים טובות ומרגליות, פעם אחת נודמן לו אבן טוב ובהירי מאד יקר ערך אין דגמתו בכמה מדינות, והבין שאין שום איש מבין ערכו כמוהו, כי בביתו ובאוצרותיו יש עשירות גדול ואבנים טובות רבות, וגם זה עקר מסחרו, ועל פן הוא בודאי מבין יותר מכל האדם גדל יקר ערך האבן הזה.

ועל פן בעת אשר הקונים באים לקנות ממנו האבן הטוב הזה מעלה אותו בדמים מרבים, כי דעתו שאם לא יתנו לו סך גדול כפי הערכתו לא ימכר את האבן וישאר לו בביתו לשעשועים, ואף אם הקונים קרובים עמו למקח ורואה שבקרוב יתנו לו את הסך שהעלה עליו, הוא חוזר בו ומעלהו ביותר, ובכל פעם הוא רוצה

הפרנסה הבאה מבחינת נצח הוד לאדוני, שיהיה העסק לאדון ומושל עלי תמיד לעסק במשא ומתן שיהיה לי פרנסה, לא ידע אתי מה בבית, הינו לא אוכל לידע מה בבית המדרש לעסק בתורה.

ואם תשאלני במה אתפרנס אם לא אעסק במשא ומתן, וכל אשר יש לו נתן בידי ולא חשד ממני מאומה אפלו בלי משא ומתן, כי 'לא ראיתי צדיק נעזב כו' (תהלים לו כה).

ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלקי"ם, הינו למה לי לחטא ולהאמין בהטב"ע, אשר הטב"ע עולה אלקי"ם, הלא יש לי כל טוב ו'לא חשד ממני מאומה' אפלו בעסק התורה ובמעוט סחורה, ולמה לי לומר אשר הכל מתנהג בשם אלקי"ם שעולה הטב"ע. ובזה מתרץ למה נקט שם אלקי"ם דייקא, והבן:

אמת ליעקב

רבי יעקב יצחק מבבלדוב זיע"א

עקר מטרת האדם בחייו הוא העסק בתורה, גם כאשר מכרח לעסק לפרנסתו ולהתבטל לא יעשה זאת בלב שלם

כתיב 'טעמה כי טוב סחרה' (משלי לא יח), וזה קאי על התורה פיודע, כלומר כי טוב המסחר של התורה. ולכאורה קשה, הלא 'סחרה' משמע לתן החפץ אשר יש לו בחלופ מעות או בשאר דברים, וזה לא יתכן להסחיר את התורה בחלופ איזה דבר שבעולם.

ויתכן לומר כי טוב מקחה והיה משמע לתן כל דבר שיש לו בעד חלופ התורה וכן דקדק הזהר הקדוש (ח"ב ב קא). על פסוק 'כי טוב סחרה מסחר כסף' (שם ג יח).

אך נראה דהענין הוא כן, כי התורה

פרשת וישב

הוא ממתיק כל הדברים שחוקים ובלויים ומעלה אותם למעלה ומפליא לעשות שקושר דבר רוחני בדבר גשמי.

כל עניני העולם הזה הם לבושים לתורה

ובאמת זהו עקר העבודות של האדם בזה העולם השפל - לקשר כל הגשמיות אצל הרוחניות. כי באמת כל הענינים שנעשים בזה העולם הכל הוא לבושים, כמאמר הכתוב ו'יתיצבו כמו

הכל לאל ברוך הוא. וכמו ששמעתי כמה פעמים מאבי אדוני אדמור זצוק"ל שאמר: 'משפיל גאי"ם עדי ארץ' (תפילת שחרית), שהקדוש ברוך הוא השפיל הגאות שלו למטה לארץ, בכדי 'להגביה שפלים עדי מרום', הינו להגביה ולהעלות כל הדברים של זה העולם השפל למעלה עדי מרום. **וכמו** שאמרנו על פסוק 'ובגאותו שחקים' (דברים לג כו), שעל ידי הגאות שלו

ויהי בעת ההוא וירד יהודה מאת אחיו (לח א)

בית אהרן

רבי אהרן מקארלין זיע"א

עקר עבודת האדם בעולם השפל להעלות הגשמיות ולקשרה אל הרוחניות

הקדוש ברוך הוא הוריד החיות והאור שלו למטה בכדי שיתעלו ויתחדו

להתעסק בהם, וממילא לו אנכי הרה, דאכתי בניו הם אפלו בגלות. שאם לא נתן להם מצות אלה, נאמר שאינם נקראים בניו, אבל כיון שנתן להם התורה והמצות, הם בניו והוא אביהם, וזהו שנאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה כאמור. על כן אני מחלה ממך שתזכור לישראל זכות אלה המצות והתורה שמקיימים, ותגאלם מיד.

הקב"ה לא עזב את ישראל בגלות

וזוהו שאמר הכתוב הכר נא למי החתמת, הוא חותם אות ברית קדש ואות השבת ואות המועדים. והפתילים, קרי בה 'תפלין' וקרי בה 'פתילים', היא מצות הציצית. והמטה, היא התורה שנדרשת מ"ט פנים טהור וכו'. ובזכות אלה המצות הכר נא אותם והוצא את ישראל מן הגלות:

ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח (לט ב)

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

כאשר מרגיש תענוג גשמי ישים אל לבו פנימיות הדבר ויתבטל ממנו התענוג

ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח. על דרך הידוע איך מקים בכל דרכיו דעהו (משלי ג ו), דרך משל כשבא לו איזה תענוג מדבר ישים אל לבו אל מקור ושרש כל התענוגים שממש נמשך כל התענוגים, והינו מן עלת העלות המחיה את כלם ונותן חיות בכל הדברים ומשם בא לו התענוג ההוא, וכשמשים זה אל לבו ומאמין בו באמונה שלמה אזי בטלים ממנו כל התענוגים הגשמיים.

הרמז בלשון הפסוק

וזוהו שמרמז ויהי ה' את יוסף, הינו שתמיד היה רואה ה' לנגד עיניו והיה מדבק עצמו בכל דבר לפנימיות ושרש כל השרשים, וזהו ויהי איש מצליח, כמו ויצלחו את הירדן (שמואל ב' יט יח), הינו שכל הדברים ותענוגים הגשמיים בקע אותו ונמצא שרשו ופנימיותו שמחיה את כלם וממנו נמשך כל התענוגים כנ"ל והבן:

ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר וגו' ויהי שם בבית הסהר (לט ב)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק ממברדיטשוב זיע"א
בעת צרה לא יעשה שום פעלה גשמית
רק יבטח בה' ובה' יציל מצרותו

יושב ובורא אורו של מלך המשיח, וזהו 'בורא' לשון הוזה, כי מכל העשיות של צדיקים נתקרב מזה אורו של מלך המשיח.

כל כלל ישראל נקראים על שם יהודה

ומה שאמר הכתוב ויהודה' עוד רד עם אל, והלא זה חיוב על כל איש ישראל, רק באמת כלל ישראל נקראים על שם יהודה, כי בו יש שם העצם ברוך הוא ואות ד' בתוכו, פירוץ, כי אות ה' היתה מקדם אות ד' ואחר כך נתן נקדה בתוכה ונעשה ה', הכל על הפונה שדברנו לקשר הכל לשם הנה ברוך הוא וברוך שמו:

הוא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה (לח כה)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחציקא זיע"א

זכות המצות הקב"ה מגן על ישראל בגלות

אפשר לרמז במה דאיתא בזהר הקדוש, דבשעת החרבן לשאמר הקדוש ברוך הוא לשכינה שתצא עם ישראל בגלות, אמרה לו, חוששת אני שמא תעזוב ישראל בגלות ותשפחני גם אני.

אמר לה הקדוש ברוך הוא, אני נותן להם מצות שיעסקו בהם, ובשבילם אני מגן עליהם בגלות, ובשבילם אני זוכרם ופוקדם וגואלם. ונתן להם מצות המילה והציצית והתפלין והתורה שיעסקו בה וכיוצא.

והנה אפשר, דודאי הוא בשעה שישאל מתחייבים איזה חיוב גדול בגלות ובאה מדת הדין לקטרג עליהם לחיבם, השכינה, בכח אלה המצות, מלמדת עליהם זכות ומתבטלת הגזרה.

השכינה מלמדת זכות על ישראל

וזוהו הרמז, הוא מוצאת, היא פנסת ישראל שהם עדת ישראל, כשיוצאים לדון באיזה גזרה בגלות, והיא שלחה, היא זאת היא השכינה, היא שבאה ללמד זכות על פנסת ישראל. והשכינה שלחה אל חמיה, שהוא הקדוש ברוך הוא, שחמיה גימטריא ס"ג.

ואמרה לו, לאיש שהוא ה' איש מלחמה (שמות טו א), אשר אלה המצות שזכרנו לו, והוא שנתן אותם לישראל

לבוש' (איוב לח יד). כי כל הדבר שאדם עושה יש בו פנימיות שצריך לקשר אותם למעלה, הינו הן באכילה ושתייה והן בכל דבר גשמי שעושה, הכל הוא לבושים להתורה הקדושה.

והתורה גופא גם כן לבושין, הינו האותיות והנקודות הכל הוא לבושין וכתוכן גנוז האור הפנימי, כמאמר חכמינו ז"ל (ב"ר יב ו) אור שבא הקדוש ברוך הוא בששת ימי בראשית גנוז וכו', והיכן גנוז, בהתורה הקדושה, כי באמת הצדיקים משיגים אור הפנימי של התורה.

עשית המעשים הגשמיים מתוך מחשבה קשורה בחיות הבורא

כללו של דבר, כי כל הדברים הנעשים בעולם צריך כל האדם לידע אשר יש בתוכו חיות הבורא ברוך הוא, וצריך כל אדם לעשות הכל בעשייה ממש, והמחשבה צריך שתהיה קשורה לחיות הבורא ברוך הוא הגנוזה בזה, וכשיתעלה הכל על גדינו יבא משיח צדקנו במהרה בקיימנו.

באור ויהודה עד רד עם אל'

וזהו ויהודה עד רד עם אל' (הושע יב א), הינו כשאדם יורד ועושה דבר גשמי בזה העולם, צריך לראות שיהיה עם אל', להעלות מזה האור וחיית הבורא ברוך הוא הגנוז בזה הענין הגשמי.

באור 'מחשבה טובה מצטרפת למעשה'

וזהו הפרוש ויחד יהודה וכו', וזהו אומרם במדרש (ב"ר פה א) 'כי אנכי ידעתי את המחשבת וגו'' (ירמיה כט יא), כמו שדברנו. ומחשבה טובה מצטרפת למעשה (קידושין מ). הינו שהמחשבה נצטרף ונעשה מהמחשבה גופא עשייה, רק באפן שלא תהא המחשבה רק בדרך העברה בעלמא, רק שיקבע המחשבה במחו' ולבו ביראת השם ובאהבת השם ובכל דבר השיך לעבודתו ברוך הוא, ואז נעשה מהמחשבה גופא מעשה ומעלה הכל להשם יתברך, וממילא נעשה אורו של מלך המשיח. וזהו הפרוש 'כי אנכי ידעתי את המחשבת', שידע במחשבה אפלו בעניני גשמי את 'אנכי', הינו 'אנכי ה' אלוקיך'.

מכל עשיות הצדיקים נבא אורו של משיח

וזוהו שאמר המדרש, יעקב היה עסוק כו' ראובן היה עסוק כו' ויהודה היה עסוק לשא אשה כו' – והמחשבה של כלם היה הכל להעלות כל דבר לחיות הבורא ברוך הוא. וזהו והקדוש ברוך הוא

• לשונות של אור •

צריך לטפל בה בכל יום, עד שיגדל ויתחזק בלבו ביותר (ד"ה וילכו אחיו, בשם הרה"ק מלכוביץ זיע"א):

ספר הזכרונות

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

זכירה ושנון תמידי בלב בעקרי האמונה קובעת אותם בלב

כמה גדולה מדרגת האמונה השלמה, וכמה שקיפה צריך להשריש בלבו אמונה שלמה. וכו', והקלל בענינים הללו, הוא הזכרון התדירי בלב באמתות הדברים הללו עד שיקבע אמתותם נכח עיניו, לא יזוז ממנו רגע אחד (מצוה א):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק ממברדיטשוב זיע"א

על די שמאמיו שהכל לטובה ממתיק הדינים

צריך אדם להתנהג, בכל דבר שמביא עליו יתברך וקבל ממנו בנחת ובשמחה וכו' ויבטח ויאמין שיש בזה טובה גדולה וכו', ובזה הוא ממתיק הדינים מעליו והופך אותם לרחמים ועושה מרע טוב (ד"ה א"י על פסוק הנ"ל):

בגדים

שיחות הר"ן

רבי נחמן ממברסלב זיע"א

היצר מטריד את האדם בטרדת הבגדים

הבעל דבר והסט"א תופסת את האדם 'בבגדו', דהינו שמטריד אותו בטרדת בגדיו ומלבושיו. כי טרדת הצטרבות מלבושים ובגדים של אדם הם מבלבלין מאד את האדם ומונעים אותו על ידי זה מעבודת השי"ת. וזהו 'ותתפשטו בבגדו' (אות ק):

בטחון

חמדת דוד

רבי דוד צבי מנייטטאדט זיע"א

יש להתרצות לכל מצב

ושמעתי מאמורי רבנו הקדוש זצלה"ה, שפעם אחת בא אצלו איש אחד והיה מתנצל את עצמו שהזמן אינו על צד היותר טוב, ואמר לו, ששגור בפי העולם, שכשאינו לאדם כמו שרוצה, צריך לרצות כמו שהוא (פרשת וישב):

לאדם עשרת אלפים רובל כסף צוררים בתבתו, אזי טוב לו להיות בעל בטחון בה'.

ובאור הדברים הוא, דכשאינו לאדם שום דבר אשר יוכל לשום בו מבטחו, אזי אין בזה שום חדוש ששם מבטחו בה', דהרי אין לו מבטח אחר שיוכל לסמוך עליו, מה שאין בן אדם שיש לו דבר אשר יכול לשום בו מבטחו, ועם כל זה אינו משים לבו לבטח בזה, ורק משליך יתבו ובטחונו רק בה', הוא הגבר הראוי להקרא בעל בטחון באמת.

וזה היה פונת יוסף בפנותו אל שר המשקים שיזכרהו, דאף על פי שהיה יכול אז לסמוך ולבטח בו שיזכרהו, עם כל זה לא פנה לזה אלא שם בה' מבטחו.

וזהו גם פונת המדרש ריש פרשת מקץ (פס א) דר"ש 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו' זה יוסף, והינו דאף על פי שהיה יכול לסמוך על בקשתו לשר המשקים, עם כל זה לא סמוך עליו אלא שם בה' מבטחו, ונשאר עומד בצדקו ובבטחונו בה' לבדו:

• לשונות של אור •

אהבת רעים

עקדת יצחק

רבי יצחק מנחם מאלכסנדר זיע"א הי"ד

מעלת אהבת רעים

ובדברי רבנו הרבי הזקן הרבי ר' יצחק זצלה"ה זי"ע מנארקיי על הכתוב 'וישלח יהודה את גדי העזים ביד רעהו העדלמי כו', אף שגלה לו כל מצפוני לבבו ואותו מעשה, אף על פי כו היו באהבתם ונקרא 'רעהו' (חנוכה אות יג):

אמונה

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

יש לטפל באמונה ולחזקה מדי יום ביומו עד שתתחזק בלב האדם

שכן ארץ ורעה אמונה, כמו מי שיש לו בעלי חיים ובהמות, אם מוליד אותם במרעה טוב ושמן, הם הולכים וגדלים מיום ליום, כמו כו צריך להיות בענין אמונה,

ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר כו', ויהי שם בבית הסהר. לכאורה הוא מיתר.

ונראה, דהנה כשהקדוש ברוך הוא שולח על אדם חס ושלום דבר לא טוב, אזי לא יעשה שום פעולה גשמיות רק לבטח בה', ובנדאי יתפך לו לטובה, וזה הוא המדה של נחום איש גם זו שהיה אומר תמיד 'גם זו לטובה' (תענית כא).

וזהו הרמז ויהי שם בבית הסהר, אף על פי שהיה אפשר לו לעשות איזה פעולה שלא יהיה בבית הסהר, לא עשה שום פעולה, כי בטוח היה בה' שבנדאי יהיה הכל לטובה:

כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית עמדי חסד והזכרתי (מ יד)

שמועת יצחק

רבי ישראל יצחק מנארקא זיע"א

השתדלות יתרה בדבורים יתרים

וברש"י (מ כג) על ידי שאמר לשר המשקים 'כי אם זכרתי והזכרתי, הזקק להיות אסור עוד שני שנים.

ולכאורה הרי כדין עשה, כי כל ישועת ה' הוא על ידי סבה מהטבע, והאדם מצוה לחפש סבה והשתדלות בדרך הטבע הן לפרנסה הן לשאר דברים, ויבטח בה' שייסובב ישועתו.

אכן לא היה לו ליוסף לכפל דבריו 'זכרתי' 'והזכרתי', ובמה שפפל דברו עוד הפעם, היה כבר השתדלות יתרה לתלות הדבר בשר המשקים:

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישפחהו (מ כג)

פאר ישראל

רבי ישראל שלום יוסף מבוהוש זיע"א

היכול לשים מבטחו בדבר אחר ועם זאת בוטח בה' הרי הוא בעל בטחון באמת

ברש"י ו"ל: מפני שתלה בו יוסף לזכרו, הזקק להיות אסור שתי שנים, שנאמר (תהלים מ ה) 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים' ולא בטח על מצרים הקרוים רהב. ולכאורה יפלא הדבר, דהרי יוסף פנה בעצמו אל שר המשקים ובקשו שיזכרהו.

ויבאר הענין על פי מאמר הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע שאמר, דכש"ש

עושה תשובה על חטאי, וכוה אני גורם לפתח שערי תשובה ולהחזיר כל העולם בתשובה, וכתוכם גם זה האיש (ר"ה וישב אל אחיו):

צניעה

בוצינא דנהורא

רבי ברוך ממעז'בוז זיע"א

יוסף הצדיק העלים את עבודתו ולא ראו עליו מאומה

'אין שר בית הסהר ראה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו וגו'. הינו כי שר בית הסהר ראה כי יוסף מצליח, פקח בעיניו פקיהא לדעת איזה עבודה עושה שבעבורה ה' אתו, אבל יוסף היה הצנע לכת, ולא ראה ממנו מאומה:

שמירת הברית

מגן אברהם

רבי אברהם מטריסק זיע"א

עקר עבודת הצדיקים לעורר על שמירת הברית

חכמי האמת שבכל דור, זאת היא דרך העבודת שלהם, וחויז ממה שהמה בעצמם שומרים בריתם עוד המה מזרים ומזהירים לכל אחיהם בני ישראל המקשרים להם ומעוררים את רוחם בקרבם שיהיו נזהרים בשמירת הברית, ועובדים עבודה גדולה על זה תמיד (ר"ה וישב יעקב הב):

שערי תשובה

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

עקר קיום האדם הוא על ידי שמירת הברית

ועקר האדם וקיומו הוא שמירת היסוד, דכששומר אות ברית קדש הרי הוא נשמר מכל נגע ופגע רע, ואם פוגם אותו רח"ל אפלו מקים כל מצות התורה הכל בטל ומבטל (אות כה):

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

על ידי מלחמת היצר יש לאדם התחדשות וערנות בכל עת

שמעתי מאא"ו מו"ר זצלה"ה, שנער נקרא על שם שיש לו תמיד התעוררות וקל באבריו, כמו כן בחינת יוסף הצדיק שמר הברית, שעל זה צריך להיות זריז תמיד בחריצות ושלא לבטל על השי"ת אף

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מבנדיטשוב זיע"א

'פרץ זרח' - פריצת המסכים הגשמיים וזריחת אור ה'

'והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ', הרמז שצריך האדם להתאמץ ולפרץ גדרים והמסכים הגשמיים מעצמו המונעים אותו ה"ו מזה, ואחר יצא אחיו ותקרא שמו זרח, כיון שמקשר ומדבק עצמו בקראת ה' ופורץ כל הגדרים והמסכים, אז זרח עליו קראת ה' הבורא ב"ה ומורה לו הדרך הטוב, וזהו 'תקרא שמו זרח' (פרשת

בראשית ד"ה א"י אלה):

עצבות

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלקן עפשטיין זיע"א

העצבות היא המניעה הגדולה שבכל המניעות

עשה עצות בנפשו להרחיק מלבן כל העצבות, שזהו מניעה גדולה שבכל המניעות בהיות אדם סר וזעה, כידוע מדברי קדושים עליונים (ד"ה ויה):

צדיק

זכר צדיק

רבי אהרן מקוידנוב זיע"א

השבטים היו סבורים שאפשר ללא רבי

'וילכו אחיו לרעות את צאו'. נקוד על 'את' שלא הלכו אלא לרעות את עצמו, הינו שהשבטים היו סבורים שיוכלו להתנהג עצמם בעבודת השי"ת בלי התקשרות לצדיק הדור שהוא בחינת יוסף משפיע:

יד דוד

רבי יעקב דוד מאמשינוב זיע"א

יוסף הזכיר השבטים בקוויטל

'ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם'. יוסף הצדיק הזכירם לפני צדיק הדור, וזהו 'ויבא יוסף' - שהביא פתקא [קוויטל]:

תפארת שמואל

רבי שמואל צבי מאלכסנדר זיע"א

הצדיק שב בתשובה ומעורר את כל העולם לשוב

וכמו שדבר בקדשו הרה"ק מרוזין זצ"ל לכ"ק איתן אדמו"ר מנוארקי זצלה"ה: כשבא אלי אדם שהוא מלכלך בתטאים וצריך לעשות תשובה, אזי אנכי

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

אלו היה לנגב אמונה היו מביאים את הגנבה אל ביתו

אמרים בשם הרבי ר' בונם ז"ל, כי אם היה להגנב אמונה היו מביאים הגנבה לתוך ביתו אלא שהוא הקדים לעשות בדרך אסור וכו'. אם מאמינים באמת בהשם תברך אין יוצאים לעולם מרשות השי"ת וכו'. הלא שמם באמת אינו מוסר שום פעלה מעצמו (תע"ה ד"ה במדרש):

חסידות

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

מעוט חסידים או רבוי - מה עדיף

ושמעתי ממנו כי בזה היו מחלקין גם רבותינו נ"ע כי מהם רצו שיהיה מעט חסידים ויהיו קדושי עליונים, ומהם רצו להיות מתפשטת החסידות בין רב עם אף שיהיו פחותים במדרגה (שנת תרל"א):

ימי הנערות

צמח דוד

רבי דוד מזאבלטוב זיע"א

נצול ימי הנעורים

'הילד איננו' - ימי הילדות אינם עוד, ואני אנה אני בא':

יציאת מצרים

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשרנוביל זיע"א

'פסים' ר"ת פ"ה ס"ח 'יציאת מצרים'

ועשה לו כתנת פסים, כי הצדיק עושה להשי"ת לבושין במה שיתלבש בו השי"ת, 'פסים' הוא ר"ת פ"ה ס"ח 'יציאת מצרים', והבו:

עבודת ה'

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

על האדם להוסיף בכל יום שלמות

וכמו ששמעתי בשם החסיד מוהר"נ קאטור 'אלה תלדות יעקב יוסף' - שצריך שיוסיף בכל יום שלמות, ודפח"ח (פרשת קדושים - אות יא):

• עמוד התפלה •

בכל התפלה

והענין הוא, כי רבים וכן שלמים בדת ובקראת ה', עושים עצות לעבודות שבלב זו תפלה (תענית ב), ויש רבים מהם שמתפללים בינם לבין עצמם כדי לכוון היטב, אבל האמת הוא שלא להפריש עצמו מהצבור.

ולענין הפונה היא עקר ההתחלה לעמוד את עצמו כדי ליחד קודשא בריך הוא ושכינתא, כל אחד ואחד כפי שכלו וכחו וכונתו, וכשמכוון את עצמו כף, הגם שאי אפשר לכוון בכל התפלה מראש ועד סוף, לית לן בה, כי יש צדיק שהוא מקשר את כלם יחד והוא מיחד את הכל וכו' (רמזי חנוכה ד"ה וישב):

שומר אמונים

רבי אהרן ראטה זיע"א

סגלת הבטחון למחשבות זרות בתפלה

אם באו לו מחשבות זרות המבלבלים אותו בתפלה, יחזק לבו בבטחון על ה', ויאמר אם אחזק לבי בתפלה בודאי לא יאבד ממני על ידי זה שום דבר, כמו שפרש הרב הקדוש השרף מסטרעליסק זי"ע מה שמביא המשנה (כתובות קח): 'אדמון אומר בשביל שאני זכר הפסדתי, דהינו בשביל שאני זוכר בה' אפסיד על ידי זה חס ושלום, ובודאי לא אפסיד.

ועל ידי כח אמונה זו של בטחון אפשר לדחות ממנו כל מיני מחשבות זרות בתפלה, והוא בדיק ומנסה ועצה נפלאה נגד מחשבות העולות בלב.

ויתבונן ככה, למה לי להיות שוטה לחשב בזה או בזה, הן הנוגע לגשמי והן לרוחני, כי ממילא לא ארויח בזה כלום, ואם אחזק לבי בתפלה אז הקדוש ברוך הוא יגמר בעדי, כדכתיב (תהלים קלח ח) 'ה' יגמר בעדי ה' חסדך לעולם מעשי ידך אל תרף, וכל זה קאי על מדת בטחון הנקרא חסד עלאה (מאמר הבטחון פ"ה):

לרצף כמוך ויסיר מלבו כל שנאה, ויזכה

לכוון בתפלה

וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם (לו ד). ופרש רש"י: מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אחת בפה ואחת בלב. והענין יש לומר כף, דידוע אשר קדם התפלה צריך לקבל עליו מצות ואהבת לרצף כמוך, ולכאורה אמאי קדם התפלה דוקא.

אלא דידוע אמרם ו"ל (ברכות לא). המתפלל צריך שיכוון את לבו לשמים עין שם, והוא, כי תפלה היא עבודה שבלב, לזאת צריך לכוון לבו דוקא. וכן גם פן מצות ואהבת לרצף כמוך היא עבודה שבלב, כמו שנאמר 'לא תשנא את אחיך בלבבך' (ויקרא יט יז).

לכן קא ביקא תליא, כשמסיר השנאה מלבו ומקבל עליו מצות ואהבת לרצף כמוך, יוכל לכוון לבו לתפלה, ובאם לאו לא יוכל לכוון לבו והתפלה היא אחת בפה ואחת בלב כמוכך.

ולכן אחי יוסף, יען שהיה שנאת יוסף אחיהם בלבם ולא יכלו לכוון לבם לתפלה, על פן לא יכלו לעמוד להתפלל שלא יהיה התפלה אחת בפה ואחת בלב. זהו הפרוש וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם. פרוש 'שלום' הינו הקדוש ברוך הוא, פנודע שמא קודשא בריך הוא שלום, ורצה לומר וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם, פרוש על ידי השנאה שהיה בלבם על יוסף אחיהם, על ידי זה לא יכלו 'דברו לשלם' הינו להתפלל לפני ה', שלא יהיה אחת בפה ואחת בלב.

וזה שפרש רש"י: מתוך גנותם למדנו שבחם שלא דברו אחת בפה ואחת בלב, הינו שלא היתה תפלתם אחת בפה ואחת בלב, רק הסירו השנאה מלבם מקדם, שיוכלו לכוון בתפלה כנ"ל, ודו"ק:

מאור ושמש

רבי קלונימוס סלמן עפשטיין זיע"א

מעלת תפלה בצבור על אף הקשי לכוון

רנע אחד, וזה שאמרו (בי"ר פו ד) 'איש מצליח' — קפוז, שהוא כנ"ל, שעל זה יש תמיד בלבולים שצריך להיות ער תמיד, וזהו שכתוב 'והוא נער' (ליקושים ד"ה רבות):

שמר הברית דבוק בפנימיות ותמיד בהתחדשות

בחינת יוסף שמשם בא ההתחדשות וכו', כי מי שדבוק בפנימיות, ובכל מעשה שעושה אינו נדבק בחיצוניות הדבר, יש לו תמיד זה ההתחדשות וכו', ולהיות נקי בבחינת יוסף שמירת הברית אינו בשום אפן רק שלא יהיה שום מעשה נפרש מפנימיות חיות הש"ת שבו, כמו שידוע לכל הבא לטהר עצמו בזה (שמות תרל"א ד"ה א"א)

• עמוד התפלה •

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

המתפלל בשם כל ישראל תפלתו מתקבלת גם אם אינו ראוי

את אחי אנכי מבקש כו' וימצאם בדתן (לו טו-טז). יש לרמוז, כשבא לבקש אותו יתברך שמו בתפלה ואומר 'לשם יחוד כו' בשם כל ישראל', על ידי זה תפלתו נשמעת, הגם שאינו צדיק כל כף לילך בדרך התורה תמיד, נחשב לו כאלו קיים.

וזהו שנאמר את אחי — כשאני מדבק את עצמי עם אחינו בני ישראל, אז על ידי זה אנכי מבקש — יכול אני להתפלל ויקבל תפילתי, הגם שאין אני הולך חס ושלום בדת התורה כראוי, וזהו שנאמר וימצאם בדתן, בדת של תורה:

דברי ישראל

רבי ישראל ממוד"ץ זיע"א

קדם התפלה יקבל על עצמו ואהבת

אוצרות גאוני הדורות

יסורים

אפשר לרמוז על פי מה שאמרו רז"ל (ברכות ה). שלש מתנות טובות נתנו על ידי יסורין, תורה, ארץ ישראל, ועולם הבא. ומי שרוצה באחת יש לו יסורין מעט, ומי שרוצה בשתיים נכפלים

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (לו א)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאט זצ"ל

שלש מתנות הקב"ה נתנות על ידי

ואפשר שרמז שלשתן בכאן, וזהו שכתוב

וישב יעקב, שהוא הצדיק, לשון ענוה ושלמות, שמשפיל עצמו בעולם הזה על עבודת ה' וענוה ושלפ פרו. בארץ, רצונו לומר בגוף, כי ארץ פנוי לגוף פנודע, מגורי אביו, אביו שבשמים שהם היסורין, ואמר 'מגורי' לשון רבים שמשלשים צרותיו פנודע.

והטעם שסבל הכל בשביל ארץ פנועו, רמז על ארץ ישראל כפשוטו, ורמז גם כן על התורה שמכנעת יצר הרע שנקרא 'פנועו', ורמז על עולם הבא שנוחלים אותו הנכנעים לפני ה'.

וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו פנת פסים (לו)

(א)

קציני ארץ

רבי יעקב קצין צ"ל

יעקב אהב את יוסף מפני שהיה יכול להעביר לו את חקמתו

אונקלוס תרגם את התבות "בן זקנים", 'בר חכים', הינו 'בן חכם'. ויש לדקדק לפי פרוש זה, מהו שהוסיף ואמר "לו", וכי היה יוסף חכם רק ליעקב? ועוד קשה, שמאחר שיוסף הצטנן בחכמה, מה ראה יעקב לעשות לו "כתנת פסים", הלא לתת חשיבות למלבוש יפה הוא מעשה גדוה, ולא דבר המתאים לחכמים.

ויובן, בהקדים את המדרש (קה"ר א, ח), 'מטרונה אחת שאלה את רבי יוסי בר חלפתא, אמרה לו, מהו שנאמר "יהב חקמתא לחפמיין ומנדעא לידעי בינה" (דניאל ב, כא), מה הענין לתת חכמה לחכמים ודעת לידע בינה, אדרבה, יש לתת חכמה למי שאינם חכמים, ודעת למי שאין בו בינה. אמר לה, משל, אם יבואו אצלך שני בני אדם ללוות ממך מון, אחד מהם עשיר ואחד מהם עני, לאיזה מהם את מלנה לעשיר או לעני, אמרה לו לעשיר. אמר לה, ולמה, אמרה לו, שאם אבד העשיר ממוני, יש לו מהיכן לפרע, אבל אם אבד העני ממוני, מאין יפרע לי, אמר לה, ולא ישמעו אונן מה שאת מוציאה מפיך, אלו נתן הקב"ה חכמה לטפשים, היו יושבים והוגים בה בבתי פסאות ובבתי תאטראות ובבתי מרחצאות, אלא נתן הקב"ה חכמה לחכמים, והם יושבים והוגים בה בבתי פנסיות ובבתי מדרשות, לכן כתוב "יהב חקמתא לחפמיין ומנדעא לידעי בינה".

מעשה יובן, יעקב היה חכם, וראה שהיה יכול למסור ליוסף את כל חקמתו, כיון שהיה יוסף חכם גם ביחס ליעקב, וזהו שכתוב "בן זקנים הוא לו", פרוש, שגם 'לו' כלפי אביו, היה יוסף חכם, ולא רק ביחס לשאר בני האדם. ומחמת כן, מסר יעקב ליוסף "כתנת פסים", לרמוז לו, כמו שבגד חשוב ויקר אם יהיה על אדם פנוע ובעל מום, לא יהיה לו שום חשיבות, ואם יהיה על אדם נאה כיוסף שכתוב עליו "ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה" (בראשית ט, ט), תהיה לו חשיבות גדולה. כך גם החכמה, פאשר תהיה באדם חכם כיוסף, הרי שהוא ישפמש בה לטובה ותהיה לה חשיבות גדולה, מה שאין כן אדם טפש אם ילמד חכמה, הרי שלא תהיה בזה שום תועלת. (באדיבות 'מכון חכמי

ספרד' נתיבות)

ויראו אחיו כי אתו אהב אביהם מכל אחיו וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם

(לו ד)

רבי רפאל סבאג צ"ל

(הובא בקצין 'אור תורה' פסלו תשמ"ה, סימן לה)

האחים מכרו את יוסף כדי שיקרע הים

מוכא במדרש (ב"ר פד, ח), 'למה וישנאו אתו?' בשביל שיקרע הים לפניו. והוא תמוה. ונראה לבאר, בהקדים את דברי ה' לאברהם בכרית בין הפתרים "ידע תדע פי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדים וענו אתם ארבע מאות שנה" (בראשית טו, יא), ומה שהשתעבדו רק מאתיים ועשר שנים, פתבו המפרשים (ע"י גבעות עולם לרבי יוסף קובו, פר' ויגש, ע"פ המדרש 'ילקוט חדש'), שה' גזר על ישראל 'עבדות' (קלה) ו'שעבוד' (רשה), וגזרת ה'עבדות' התבטלה במה שיוסף נמכר לעבד, ונותרה גזרת ה'שעבוד' בלבד. אמנם המצריים, מלבד ה'שעבוד', נהגו בישראל גם 'עבדות', וזה השלים את גזרת "ארבע מאות שנה".

ועל פי זה בארו את דברי המדרש (שוח"ט) עה"פ "הים ראה וינס" (תהלים קיד, א), ראה ארונו של יוסף יורד לים. והינו, שבתחלה לא רצה הים להקרע לפני בני ישראל, לפי שלא שלמו "ארבע מאות שנה" שנגזרו בכרית בין הפתרים, אף כשראה את ארונו של יוסף, שנמכר לעבד למצריים וכפר בזה על גזרת העבדות, ואף על פי כן נהגו בהם המצריים גם מנהג עבדות, מלבד מה ששעבדו אותם, הרי שבזה נשלם זמנם, ולכן הים נקרע.

ומעשה יובנו דברי המדרש, למה וישנאו אתו" עד כדי שמכרוהו לעבד למצרים, 'בשביל שיקרע הים לפניו' שהרי במכירתו לעבד גרם שיתקצר לעם ישראל זמן השעבוד, ואין לים סבה שלא להקרע. אף אם לא היו מוכרים אותו לעבד, הרי שבני ישראל היו מחיבים להשאר במצרים ארבע מאות שנה, ואז לא היה נקרע הים באותו הזמן, שהרי לא שלמו אז ארבע מאות שנות עבדות ושעבוד. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאמר אלהם ראובן אל תשפכו דם השליכו אתו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלחו בו למען הציל אתו מידם להשיבו אל אביו (לו כב)

אמרי שפר

רבי שלמה קלוגר צ"ל

ראית ראובן פני אביו על ידי הצלת יוסף

יש לדקדק דלהשיבו אל אביו מיתר, כיון דאמר 'למען הציל אתו מידם' פשיטא הפונה כדי להשיבו אל אביו. ויש לומר ונקדים דברי הפסוק לקמן (לו ל) 'הילד איננו ואני אנה אני בא', ואמרו במדרש 'ואני אנה אני בא' במעשה בלהה, וכבר תמהו המפרשים מה שדך חטא בלהה לכאן.

ויש לומר הפונה, דהנה ראובן מעת שבלבל יצועי אביו בבלהה גרשו אביו מפניו ולא הניחו כלל לראות פניו מרב פגע, וראובן רצה מאד לכפר פני אביו, והנה משאר האחים לא רצה ראובן לבקש מהם שיבקשו עבורו מאביו למחל לו, כי ידע שהם אינם חשוכים כל כך בעיניו ולא ישמע להם, אף יוסף שאותו אהב אביו מכל אחיו אף על פי כן לא רצה לבקש את יוסף בזה, יען ידע כי יוסף לא ישמע לו לבקש עבורו את אביו, כיון שאדרבה הוא הוציא דבה על אביו ופני אביו וגם על ראובן בכלל, ומכל שכן שלא ידבר עבורו טובות.

ולכך אמר ראובן פעת שיראה יוסף שכלם רצו להרגו ורק ראובן נכנס בעבי הקורה והמליטו מן המות, בודאי ישלם לו יוסף טובה לבקש את אביו לכפר לו ולהחזירו, וזה פונת הפתוח למען הציל אתו מידם שהוא יציל את יוסף מידם, ואחר כך להשיבו אל אביו הינו שיוסף ישתדל אצל אביו להשיב את ראובן אל

וזה מתבאר בפסוקים, ששלושה דברים אלו ארעו אצל יעקב. א. ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו על החסרון במותו של יוסף. ומטעם זה דקדק הפתוב ואמר "ויקרע יעקב שמלתיו" הינו שהקריעה לא היתה בגלל מה שארע ליוסף, אלא על החסרון שיש ליעקב במותו של יוסף. ב. "ויתאבל על בנו ימים רבים" כאשר זכר את הצער שהיה לבנו יוסף לפני מותו במיתה משנה כזו. ג. "ויבך אתו אביו" שהתבונן בסבה שגרמה למות יוסף, וחשב שזה בגלל עוונותיו.

"ויקמו" כל בניו וכל בנותיו לנחמו, כי חשבו שהוא מתאבל בגלל הסבה השניה, הוא הצער שהיה ליוסף לפני מותו. ואמרו לו שמאחר שהוא צער על דבר שכבר עבר, הרי שעליו להתנחם על כך. **"וימאן להתנחם,"** וזאת מאחר שאבלותו היתה גם מהסבה הראשונה והשלישית. וכנגד הסבה הראשונה אמר להם "כי ארד אל בני אבל שאלה", וזאת על פי המבאר ברש"י, שאמר להם 'סימן זה היה מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות אחד מבני בחיי, מבטח אני שאיני רואה גיהנם'. הרי שבגלל חסרונו של יוסף יגרם לי נזק בעתיד, ועל כך אי אפשר להתנחם. וכנגד הסבה השלישית נאמר, "ויבך אתו אביו", שבגלל עוונותיו מת יוסף, וזהו צער על ההנה, שיש בו עונות. (באריכות מכון חכמי ספרד נתיבות)

ויעזב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר הוא אוכל ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה (לט ט)

ים של יהודה

רבי יהודה אלטמאן זצ"ל

שבחו של יוסף שלא אכל בבית פוטיפר כי אם לחם בלבד

ויש לפרש להפוך מפרוש רש"י ז"ל, דמפרש היה אוכל ושותה ומסלסל בשערו והיה יפת תאר, ועל כן מיד יתאמר אשת פוטיפר וכו', אלא נהפוך הוא, הפתוב מספר בשבחו של יוסף דאף דפוטיפר עזב את הכל ביד יוסף, והיה לו מקום לחיות חיי תענוג בהרחבה ולהנות מכל, כי הכל בידו היה ומי יאמר לו מה תעשה, עם כל זה **ולא ידע אתו מאומה** זה קאי על יוסף, דיוסף לא ידע אתו מאומה, לא לקח מכל זה לעצמו מאומה, **כי אם הלחם הכרחי אשר הצריך כדי צורך אכילה,** ועם כל זה **ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה.**

בלב אביהם עליהם, שיוסף הביא דבתם רעה אל אביהם ומפני זה היה אביהם שונא אותם, ולפי זה ידעו שלא תהיה שום תועלת להם אם יתגוהו, רק באפן אם לא יתנדע ליעקב שהם הרגו אותו, שאם יתנדע בודאי תהיה השנאה פפולה עליהם.

והנה רש"י ז"ל פרש (לו א) בשם התנחומא שמשום הכי לא נודע ליעקב ברוח הקדש ממכירת יוסף, לפי שהחרימו את מי שיגלה ושתפו להקב"ה עמהם, אבל אם ח"ו היו הורגים את יוסף בודאי לא היה הקב"ה משתתף עמהם. ונראה דאיתא בגמרא (שבת ב:) שאין השכינה שורה על אדם מתוף עצבות וצער אלא מתוף שמחה, וגם מבאר ברש"י ז"ל בפסוק (לו לה) ויקמו כל בניו וכו' שאין מקבלין תנחומין על החי וכו'.

וזה שאמרו מה **בצע,** דהינו מה תועלת יהיה לנו אם נהרג את אחינו וכסינו את דמו, הינו אם יהיה יוסף מכסה מן האדמה, הלא אז יהיה נשפח לגמרי, כי כך גזרה הוא על המת שיהיה נשתפח וממילא יהיה מקבל עליו יעקב אבינו ע"ה תנחומין, ואז השכינה תהיה יכולה לשרות על יעקב אבינו ע"ה ויגלה לו את הדבר, וישנא אותנו יותר, על כן לכו ונמכרנו לישמעאלים ואז לא יקבל יעקב אבינו תנחומין על החי, ויהיה בעצבות ולא ישרה שכינתו עליו, וגם בלאו הכי לא יכול הקב"ה לגלות לו את הדבר ואז תהיה תועלת לנו.

ויקרע יעקב שמלתיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים. ויקמו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאלה ויבך אתו אביו (לו לה-לה)

שארית יעקב

רבי יעקב מאטאלון זצ"ל

הסבות שיעקב מאו להתנחם על פטירת יוסף

יש לשאל, מדוע נאמר "ויקרע יעקב שמלתיו", הרי הפתוב מדבר על יעקב, ודי היה לומר ויקרע שמלתיו. ויובן, בהקדים שלושה דברים הגורמים צער לאדם בפטירת קרובו. א. הרגשת חסרונו של המת. ב. זכרון הצער שהיה לקרובו לפני מותו, כינעו שעתידי הוא לעזוב את קרוביו. ג. התבוננות בסבה שגרמה למותו.

אביו, וכמו שנאמר (מלאכי ג כד) 'והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם'.

על כן אמר שפיר ראובן 'הילד איננו ואני אנה אני בא במעשה בלהה', רצה לומר האיד אעלה אל אבי שיכפר לי מעשה בלהה, כיון שאין לי מי שיכבש עבורי, כיון שהילד יוסף איננו, ורק עליו שמתי מבטחי שאביו ישמע לו לסלח לי, ולאחרים לא ישמע כלל.

ויאמר יהודה אל אחיו מה בצע פי נהרג את אחינו וכסינו את דמו (לו כו)

מרגינתא דר"ב

רבי ברוך פרינקל-תאומים זצ"ל

מניעת הריגת יוסף משום שבסתר אין נוהג הטעם של 'למגדר מילתא'

נראה לי על פי שפרשו המפרשים שהשבטים לא חטאו בדבר מכירת יוסף כי הבא להרגף הקדם להרגו, ויוסף שהוציא עליהם דבה הני כבא להרגם, ולזאת התר להם להרגו, ואף על פי שלכא כזה אסור אחר רק לא תעשה לכו, מפל מקום למגדר מילתא מתר, כדאיתא ביבמות (ג:) היה רוכב בשבת כו' סוקלין אותו, ואף על פי דלית ביה אלא משום שבות בלבד מכל מקום למגדר מילתא סוקלין אותו.

וזה אמר ראובן מה **בצע** כו' וכסינו את דמו, רצה לומר דבזה ליכא הטעם משום למגדר מילתא, פי עקר הטעם למגדר מילתא אינו אלא כדי שיראו העולם וישמעו ויראו, ועל כן צריך להיות הסקילה בפרסום ובקהל עם, אבל זה לא יכול להיות בפרסום משום אבינו, וליכא טעם משום מגדר מילתא ואסור להרגו.

עמודי אש לבית יוסף

רבי צבי הירש נייס זצ"ל

מכירת יוסף לישמעאלים כדי למנע השראת השכינה על יעקב

ויש לדקדק מה הוסיף יהודה בטובו שימכרנו לישמעאלים, הלא זאת יוסף נמכר לארץ רחוקה בין אכזרים, ובה נרד חיים לשאולה. ועוד יש לדקדק למה אמר 'וכסינו את דמו', הלא זה למותר הוא, כיון שאמר 'מה בצע פי נהרג את אחינו' למה לו לסיים 'וכסינו את דמו'. **ונראה** לפרש דכונת האחים במה שרצו להרגו, שלא תהיה עוד שנאה

ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר מקום אשר אסורי אסיירי המלך אסורים ויהי שם בבית הסהר (לט ט)

יד ישראל

רבי ישראל היימליך זצ"ל

פּוּטִיפֶר הַמְשִׁיר לְבָקֵר אֶת יוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים

ידוע מה שכתבו הספרים דאדונו של יוסף אהב אותו מאד ולא האמין לאשתו, רק להסיר חרפתה נתן אותו במשמר. ואפשר אפלו לאחר שהיה במשמר לא פסקה אהבתו אליו וכן אליו במשמר תדיר. ואפשר לפרש ויהי שם בבית הסהר קאי על תחלת הפסוק ויקח אדני יוסף אתו ויתנהו אל בית הסהר וכו', ויהי שם בבית הסהר הינו אדונו היה שם עמו.

כי אם זכרתי אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתי אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה (מ יד)

נחלת יעקב

רבי יעקב לורנברגוים מליסא זצ"ל

שר המשקים הכרח בעל כרחו להזכיר

את יוסף

והוא תמוה על מה שאמר בכפל. וגם שפרש רש"י (פסוק כג) כי מפני שתלה בו יוסף לזכרו הזקק להיות אסור שתי שנים. תמוה, כי כל אדם ראוי לעשות השתדלות אנשי, ואדרבה מחיבים שלא לסמוך על הנס, ומצינו בניעקב ששלח דורון לעשו והכניע את עצמו. וזה אי אפשר לומר ששם בטחוננו בשר המשקים, חלילה להאמין זה על יוסף. וגם מה שאמר 'כי אם זכרתי אתך', הלשון 'כי אם' קשה.

לכן נראה שפך אמר יוסף לשר המשקים, שהוצאה שלך מבית האסורים לא היה לך בדרך טבע, רק בדרך נס בשביל זה דהינו כי אם זכרתי, פרוש שהנס הזה של הוצאה שלך לא נעשה כי אם בשביל שזכרתי אתך. ואם תזכירני מעצמך אל פרעה ועשית עמדי חסד, פרוש והיה זה חסד מאתך.

אמנם זה אני אומר לך, אם לא תהא בעל חסד ולא תזכירני מרצונך, אני אומר לך והזכרתי אל פרעה, פרוש תהיה מכרח להזכירני אל פרעה, וכן היה באמת כמבאר במדרש (כ"ר פט ז) דלא היה רוצה להזכירו אל פרעה עד שראה שנפשו יוצאת.

ומחמת זה נענש יוסף במה שאמר בלשון

הכרח, ואף שידע בודאי שיהיה מכרח להזכירו, מכל מקום לא היה לו לומר כך, כי הכל תלוי ברצון הקדוש ברוך הוא, ואחר כל ההבטחות שהבטיח הקדוש ברוך הוא וליעקב היה ירא שמה יגרם החטא. ולזה אף שיוסף ראה ברוח הקדש שהחלוס מורה שרק בשביל זה נעשה נס, מכל מקום לא היה לו לומר בלשון הכרח, ולכך נענש.

ולא זכר שר המשקים את יוסף וישפחהו (מ כג)

לקוטי מהר"ם שיק החדש

רבי מאיר שיק זצ"ל

אפשר לרמז בזה, דמי שלומד תורה הנמשלת למשקים יין וקלב ואינו חוזר עליהם, ודאי הוא שוכחן. וזה שאמר הפתוב ולא זכר שר המשקים הינו הלומד את התורה נקרא שר המשקים משום שהתורה נמשלת למשקים פנ"ל, וזה ולא זכר שר המשקים את יוסף, הינו לחזור ולהוסיף על למודו, על כן וישפחהו מה שלמד.

מעשי צדיקים

כי בן זקנים הוא לו (לז א) בתרגום, ארי בר חפיים הוא ליה.

בעת שחשב הרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א לצאת לנסיעה כדי להסתופף בצל הרה"ק הסבא קדישא מראדושיץ זיע"א, הפציר בו בנו הגדול הרה"ק רבי אליעזר מדזיקוב זיע"א שהיה אז נער צעיר שיצטרפו לנסיעה.

בתחלה לא חפץ אביו הקדוש שיתלנה אליו, בתואנה שהרבי מראדושיץ עושה תנועות משונות והוא ישחק מזה, והוא חושש מהקפדתו, עד שהבטיח רבי אליעזר שיתאפק ולא ישחק, והוא לקחו עמו.

כשבאו לראדושיץ והסבו בשלחן ליל שבת, שר הרבי מראדושיץ 'כל מקדש שביעי' ורבי אליעזר החזיק את עצמו בעמל רב מלשחק, אף ביום שבת קדש כבר לא יכול היה להחזיק עצמו, ופרץ בשחוק.

בסעודה שלישית פתח הרבי מראדושיץ ואמר, "רואה אני כי בנו של

והוא לא יחא נחשב בעיניו למאומה. **ומאידך**, אם ידע יעקב שיהיה לו עולם הבא, כבר לא יהיו נחשבים בעיניו יסורי עולם הזה למאומה, הוא יקבל אותם באהבה ויהיה לו תענוג מהם, ואם כך יהיה לו גם עולם הזה, והשיבו בשמים שיעקב אבינו יתהלך תמיד במחשבה שאף עולם הבא לא יהיה לו, ואלו עשו יתהלך במחשבה שיהיה לו גם עולם הבא.

סיים רבי זאב וולף שבזה היה יובנו דברי רש"י הקדוש, 'בקש יעקב לישוב בשלוח קפץ עליו רגזו של יוסף', שהוא רצה לקבל באהבה כל יסורי העולם הזה מחמת תענוג העולם הבא, לכן 'קפץ עליו רגזו של יוסף', שהקדוש ברוך הוא אמר לו שאם ימות אחד מבניו בחייו לא יהיה לו עולם הבא (נתחומא ייט ט), ומאז היה בודעתו שגם עולם הבא לא יהיה לו. (צורו החיים)

וישב יעקב בארץ מגורי אביו (לז א) ברש"י (פסוק ב), בקש יעקב לישוב בשלוח, קפץ עליו רגזו של יוסף.

בליל שבת קדש פרשת וישב אחר התפלה, בעת שהלך הרה"ק רבי זאב וולף מזבאריז זיע"א מבית הכנסת לביתו, היה מנח על הארץ ערל שכור וכאשר הרבי חלף לצדו עם מלויו, הוא צעק לעברם, "תדעו יהודים שלכם יהיה את הגיהנם ולנו יהיה גן עדן".

לרבי זאב וולף ששמע את הדברים הם הפריעו מאד, מאין מצא הערל עזות זאת לומר כדברים האלה, היתה לו עגמת נפש גדולה ולא היה יכול לעשות קדוש, ורק אחר זמן שמח מאד ואמר שהתגלה לו פשט משמים.

כאשר עשה יצחק אבינו חלקה בין יעקב אבינו לעשו, נתן ליעקב את העולם הבא ולעשו את העולם הזה, שאלו בשמים איך יהיה לעשו עולם הזה, אם הוא ידע שבעתיד לא יהיה לו עולם הבא, תהיה לו עגמת נפש בהעולם הזה

הלא המה, הב"ח וחתנו הט"ז, המגלה עמקות והתוספות יום טוב, הרמ"א ועוד, מדוע לא ירצה לכנס?

השיב הרבי בדרך צחות כדרכו בקדש, "הכי לזה עיר ואם בישראל יחשב ויקרא, כאשר כל גדוליהם מקסים וטמונים בעפר, בעת שיחיו המתים ויצאו ממקום קבורתם, אז יא ראוי לומר שהיא עיר ואם בישראל". לבסוף נעתר להם, והבטיח שבשנה הבאה בדרך מליצ'ענסק יכנס לקראקא.

לשנה האחרת קים את הבטחתו ונכנס לתוך העיר, שם פגש את המרא דאתרא **רבי שמעון סופר** זצ"ל שכבדו מאד ושוחח עמו בדברים העומדים ברומו של עולם, בתוך הדברים אמר לו התפארת שלמה, "כל צדיק שאינו ממשיר שפע ברכה ועשירות לישראל, אינו צדיק ואינו רבי".

בזאת באר דברי חז"ל (מיוזשין מ.) שדרךשו על הפסוק (ישעיה ג י) 'אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב, טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב.

"צדיק רע" אין הכוונה שהוא חלילה עושה רעות לאנשים, כי הלא בודאי לא יכנה 'צדיק', רק שאינו משפיע לבריות כל טוב, משום כך הוא מכנה 'צדיק רע'. וכן פתיב גבי ער ואונן ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה', כי באמת היו נשמות גבוהות וקדושות, אלא שלא השיגו מדרגה זו להשפיע טוב לאחרים, ככתוב (להלן פס' ט) 'לבלתי נתן זרע לאחיו', פרוש זרעים והשפעה בפרנסה, לכן קראו 'רע'.

בזאת הוא פנה אל רבי שמעון סופר ואמר, "הידעת מדוע הכתירו אותך לרב העיר הזאת, וכי תאמר כדי לפסק שאלות בעניני בשר וחלב וכדומה, הרי בכל פנה בקראקא תמצא דינים ומורי הוראות שגם הם בקיאים בכל ההלכות והדינים הללו, אגלה לך סודן של דברים, הגעת הנה כדי להשפיע שפע פרנסה ובריאות לכל בני העיר".

השומעים התפעלו מדברי הרבי, כי אם הוא מדבר כך אל רב העיר, בודאי שיש בכחו כדי לקים, אף רבי שמעון עצמו הגיב מיד בדרך צחות, "כעת נודע לי חיוב חדש, שלא היה כתוב כלל ב'כתב רבנות' שקבלתי על עצמי". (מפי ספרים וסופרים)

בא אליו ראובן בעצמו ואמר לו 'יישר כח' על פרושו. (מי באר מים חיים)

וירא טם יהודה בת איש כנעני ושמו טוע ויקחה (לח ב) **ברש"י**, **כנעני**, **תגרא**.

בעת שירד ר' חנניה יום טוב ליפא שווארץ ז"ל מירושלים עיר הקדש לארצות הברית, כדי לראות פני רבו הרה"ק **רבי יואל מסאטמר** זיע"א, הוא התבקש על ידי אחד מנגידי ירושלים לעזר לו ולדבר אודותיו עם הרבי.

אותו יהודי סחר ביין, ואחר שבית הדין בירושלים בדקו ומצאו שהוא מכניס במיץ ענבים אחרים נכרים של מים, הם מאנו לבקשתו לתן הכשר על סחרותו, אף הוא לעמתם טעו, שעדין מתר לקדש עליו ולברך עליו ברכת 'בורא פרי הגפן'. **טרם** יצאתו בקש אותו סוחר שרבי יואל יפעל למענו בבית הדין של העדה החרדית שעמד תחת השפעתו, ויורה להם להעניק למיץ הענבים שלו את ההכשר המיוחד, על אף אחריות המים הגבוהים.

השליח עשה שליחותו ושוחח עם הרבי בענין, והרבי הגיב כי הגם שהסוחר ירא שמים, הוא אינו נאמן על עצמו בענין זה שיינו ראוי לקדש עליו.

הרבי פרש אז את דברי רש"י על הפסוק 'בת איש כנעני', דקשה, מה בא רש"י הקדוש להוסיף בכך שתגרא פרושו סוחר, והוא באר על פי מה דאיתא בחז"ל (פסחים קיג:) שכנעו צוה לבניו שלא יאמרו אמת, לכן מוסיף כאן רש"י שאיש כנעני הנו תגרא, כי תגרא הוא כמו כנען שאינו דובר אמת, כשם שפנעני אינו נאמן, כך הסוחר אינו נאמן. (המאורני חיל)

ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה' וימתהו ה' (לח

מד שנה נוסע היה הרה"ק **התפארת שלמה מרדומסק** זיע"א להשתטח על ציון הרה"ק **רבי אלימלך מליצ'ענסק** זיע"א ביוזא דהלולא קדישא, שנה אחת בחזרתו מליצ'ענסק עבר דרך קראקא, וחסידיו ומקורביו יצאו אל מחוץ לעיר כדי לקבל פניו, ובקשוהו שייכנס לעירם וישקה עמם קצת, אף הוא סרב לבקשתם. **הפצירו** בו תושבי המקום ואמרו, "הלא קראקא עיר ואם בישראל, בה שוכנים וקבורים צדיקים ועמודי עולם,

הרב מראפשיץ אינו מרצה מהזמירות שלי, לכן לא אומר", לאב ולבן נעשה עגמת נפש גדולה מהענין, ולמחרת הם יצאו לביתם.

מעט אחר שיצאו לדרך פנה הילד לאביו שהוא שכח דבר מה אצל הרבי, הוא שב לראדושיץ, רשם קוויטל בו בקש מחילה על אשר שחק, והגישו עם פדיון לרבי מראדושיץ, והרבי נענה ואמר שהוא מוחל לו.

עתה בקש הסבא קדישא שימחל לו על עגמת הנפש שנעשתה לו, והוא לא הסכים עד שהרבי מראדושיץ נאלץ לברכו בידי הקדושות, אחר שב הנער לאביו וספר את דבר המעשה, נענה אביו וקרא עליו את הפסוק 'בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני' (משלי כג טו). (בישישים חממה)

ויקחהו וישלכו אתו הברה והבור רק אין בו מים (לז כד)

ברש"י, ממשמע שנאמר והבור רק, איני יודע שאין בו מים, מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו.

בהקדמת המהדורה השלישית של הספר **מי באר מים חיים**, מביא המהדיר חזיון פלא שהיה לרבי **משה יוסף הופמן** זצ"ל המכנה **הדין מפאפא**, וזה לשונו, ספר ר' משה אייזנברג מירושלים, את אשר דרש רבי משה יוסף על הפסוק 'וישמע ראובן ויצאלהו מידם'.

קושית הזרה הקדוש המובאת במפרשים, מפרסמת, איזה ההצלה יש בהשליכת יוסף לבור של נחשים ועקרבים, הלא קמא לן (ברכות ג:) שאם נפל לבור של נחשים ועקרבים, מעידים עליו שמת ומתירים את אשתו להנשא.

והוא תרץ שבאמת ראובן חפש ומצא בור שלא היו בו נחשים ועקרבים, והוא דקדק בלשונו לומר 'השליכו אתו אל הבור הזה', דוקא 'אל הבור הזה' אשר במדבר, ומעיד עליו הפסוק 'למען הציל אתו מידם'.

לעמת זאת השבטים לא דקדקו בלשונו של ראובן, והשליכו את יוסף אל בור אחר וכמפרש בקרא ויקחהו וישלכו אתו הברה, אל בור אחר שהיה במדבר, על פן מסים הכתוב שהבור האחר שהשליכוהו אליו, היה 'והבור רק אין בו מים', אבל נחשים ועקרבים יש בו. ורבי משה יוסף ספר שאחר שאמר פרוש זה,

הַכֹּהֵן נָא לְמִי הַחֲתָמָת וְהַפְתִּילִים וְהַמַּטֵּה הָאֵלֶּה (לח כה)

ברשי"י, אַמְרָה אִם יוֹדָה מֵעֲצָמוֹ יוֹדָה וְאִם לֹא יִשְׁרְפוּנִי וְאֵל אֲלֹבִין פָּנָיו.

בימי נַעֲרָיו הִשְׁתַּדֵּף הַרְבֵּי ר' הַעֲשִׂיל מִקְרָאָא זצ"ל שֶׁשָּׂמוּ הַתְּפָרֶסֶם כְּעִלּוּי, עִם בַּת נָגִיד גְּדוֹל, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְשִׁבְתָּ עֲלֶיהָ לְתוֹרָה סְמוּךְ וְנִרְאָה לְנִשְׂוֹאִיו, דָּאֲגוּ עֲבוּרוֹ לְבֵית בּוֹ יִשְׁהָה עַד יוֹם הַנִּשְׂוֹאִין סְמוּךְ לְבֵית הַמְּחֻתָּן.

ביום שְׁשֵׁי כְּשֶׁהִבִּיט מֵהַחֲלוֹן, רָאָה וְהִנֵּה בְּבֵית מְחֻתָּנוּ הִכִּינוּ עֶסֶה גְּדוֹלָה כְּדִי לַעֲשׂוֹת מִמְּנָה אֶטְרִיּוֹת, וְהִנִּיחוּהָ לְהַתִּיבֵשׁ כְּדִי שִׁיּוּכְלוּ אַחֵר כֶּף לְחַתְּכָה לְפָרוֹסוֹת יְדוֹת, כְּדָרָךְ שְׁעוֹשִׂים אֶטְרִיּוֹת.

לפתע הִבְחִין בְּתַרְנַגְלַת הָעוֹלָה עַל הָעֶסֶה הַשְּׂטוּחָה וּמִנְקֶרֶת בְּעֶסֶה, כְּשֶׁרָאָתָה זֹאת הַכֹּהֵן, נִגְשָׁה אֶל הַתַּרְנַגְלַת וְזָרְקָה אוֹתָהּ בְּחֻמַּת זַעַם, כְּשֶׁהִיא מְטִיחָה אוֹתָהּ לְכַתֵּל בְּעֲצָמָה.

בין שְׂרָאָה רַבִּי הָעֲשִׂיל מֵעֶשֶׂה זֶה, הַחֲלִיט בְּנַפְשׁוֹ כִּי הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהִנְשֵׂא לְאַחַת שֵׁשׁ בְּלִבָּה אֲכָזְרִיּוֹת כֹּה רַבָּה, אֲבָל לְבַזוֹתָהּ בְּרַבִּים וְעוֹד בְּשִׁבְתָּ שֶׁל עֲלֶיהָ לְתוֹרָה, גַּם זֶה בְּלִתִּי אֶפְשָׁרִי, חֲכָךְ רַבִּי הָעֲשִׂיל בְּדַעְתּוֹ וְאָמַר, עֲדִיף שֶׁהֵם יִשְׁלַחוּ אוֹתִי, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא אֶפְגַּע בָּהּ.

הלך לְבֵית הַכְּנֶסֶת וּמָצָא שֵׁשׁ בּוֹ צַבּוּר לּוּמְדִים, וְהַחֵל מִתַּעֲסֵק עִם הַקְּפוֹת כְּבִיכּוֹל בַּחֲשָׁאֵי עַד שֶׁאַחַת מֵהֶן נִפְלָה עַל הַרְצָפָה בְּקוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל וְתַכּוּלְתָּהּ הַתְּפִזָּרָה לְכָל עֵבֶר, וְהוּא עוֹמֵד כְּנֹבֹף שֶׁקְלוֹנוֹ הַתְּגַלָּה לְעֵין כָּל.

ראו זֹאת יוֹשְׁבֵי בֵית הַמְּדַרְשׁ וְזָעְקוּ בְּקוֹל גְּדוֹל, "תִּפְסוּהוּ, גִּנְבּ הוּא", מֵהָר מֵאֵד הַתְּפָרֶסֶם בְּעִיר שֶׁתְּפִסּוּ גִנְבֵי בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בְּעַת שֶׁנִּסָּה לְגַנֵּב מֵהַקְּפָה שֶׁל צְדָקָה, וְאֵז הַתְּבַרֵר כִּי זֶה הַחֲתָן שֶׁל הַנְּגִיד, שֶׁבְּשִׁבְתָּ הַזֹּאת יֵשׁ לוֹ עֲלֶיהָ לְתוֹרָה, מִיַּד מֵהָרוּ לְסַפֵּר זֹאת לְנִגִּיד, שֶׁעַל אֶתֶר הוֹדִיעַ שֶׁהוּא מְבִטֵּל אֶת הַשְּׂדוּף כְּדִי לְהַצִּיל אֶת בָּתוּ מִיַּד הַגִּנְבֵי.

לאחר מִכֵּן שָׂאֲלוּ אֲבִיו מֵהָ אֶרֶע, וְהוּא סִפֵּר אֶת אֲשֶׁר רָאָה, שֶׁהַכֹּהֵן זָרְקָה בְּחֻמַּת זַעַם וּבְאֲכָזְרִיּוֹת מְרַבָּה אֶת הַתַּרְנַגְלַת מֵעַל הַבְּצֵק שֶׁל הָאֶטְרִיּוֹת, וְאִם כֵּן אֵינִי רוֹצֵה לְהַתְּחַתֵּן עִמָּהּ, מֵאַחֵר וְלֹא רָצִיתִי

לְבַזוֹתָהּ אֶמְרָתִי בְּלִבִּי, עֲדִיף שֶׁהֵם יִבְטְלוּ אֶת הַשְּׂדוּף, וְלֹא אֶפְגַּע בָּהּ וְתַתְּבִישׁ מִחֻמַּתִּי. (לב טלום)

וְלֹא יָדַע אֶתוֹ מֵאוּמָה כִּי אִם הִלָּחֵם אֶטְרִי הוּא אוֹכֵל (לט ו)

ספר הַרָה"ק הַחֲדוּשִׁי הַרִי"ם זִיע"א כִּי בְּעַת שֶׁהָיָה הַרָה"ק הַיְהוּדִי הַקְּדוֹשׁ זִיע"א זָקוּק לְאָכֵל, הוּא הָיָה אוֹכֵל כָּל מַה שֶּׁבָּא לְיָדוֹ וְלֹא הִבְחִין כְּלָל בְּמַה שֶׁמִּכְנִיס לְתוֹךְ פִּיו.

ופעם בָּאוּ לְפָנָי הַרָה"ק הַמַּגִּיד מִמַּעֲזְרֵיטִט זִיע"א אוֹרְחִים קְדוּשִׁים, בְּנֵי הַרָה"ק רַבִּי פִּנְחָס מִקוֹרְיָץ זִיע"א, אֶךְ בְּרַב עֲנִיּוּתוֹ, הוּא לֹא מָצָא בְּבִיתוֹ לְכַבֵּד אֶלָּא בְּשִׁירֵי הַקְּפָה שֶׁלוֹ, אַחֵר שִׁיָּצְאוּ הַתְּבַטָּאוּ הָאוֹרְחִים כִּי מֵעוֹלָם לֹא הִרְגִּישׁוּ טַעַם מִשְׁבַּח מְכַל מִיָּנִי מַעֲדָנִים שֶׁבְּעוֹלָם, כְּמוֹ בְּשִׁירֵי קְפָה זֶה.

וכתב הַרָה"ק הַשֵּׁם מִשְׂמוּאֵל זִיע"א לְבָאָר עַל פִּי מַה שֶׁכָּתַב הָאָר"י ז"ל בְּפִסּוּק (דברים ח ג) 'כִּי לֹא עַל הַלָּחֵם לְבַדוֹ יִחְיֶה הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' יִחְיֶה הָאָדָם', הִינּוּ לֹא עַל גִּשְׁמִיּוֹת הַלָּחֵם לְבַדוֹ, אֶלָּא עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' שֶׁמִּעֲטָף בְּלָחֵם, הִינּוּ כַח הַרוּחָנִי שְׂבוּ.

ובדאי כַּח הַרוּחָנִי שֶׁבְּמֵאֲכָל אֵינָם שׁוֹה לְכָל אָדָם, אֶלָּא כְּמַסַּת נְטִיָּתוֹ אֶל הַרוּחָנִיּוֹת כֶּף זוֹכָה לְרוּחָנִיּוֹת הַמֵּאֲכָל, בְּאִפְסוֹ שֶׁשְׁנַיִם אוֹכְלִין מִכֶּפֶר אַחַד, זֶה יֵשׁ בְּפָרוֹסוֹתָיו כַּח רוּחָנִי יוֹתֵר מִחֻבְרוֹ שֶׁאֵינָנו נוֹטֵה כָּל כֶּף אַחֵר הַרוּחָנִיּוֹת ע"כ.

גם יוֹסֵף הַצַּדִּיק לֹא טַעַם חֲלִילָה שׁוּם תְּבַשִּׁיל מִלְּבַד לְחֵם נָקִי, וְכָתִיב אַחֵר כֶּף 'וְהָיָה יוֹסֵף יִפֶּה תֹאֵר וַיִּפֶּה מִרְאֵהוּ', הוּא אָכַל אֶת הַנִּיצוּצוֹת הַרוּחָנִיּוֹת שֶׁבְּמֵאֲכָל, וְהָיָה בְּלָחֵם שֶׁלוֹ טַעַם מִשְׁבַּח כְּמוֹ כָּל מִיָּנִי מַעֲדָנִים שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי שֶׁלַּחוּ מִשְׁמִים טַעַם לְשִׁבַּח בְּלָחֵם וּמִחֻמַּת זֶה נִרְאָה יִפֶּה תֹאֵר וַיִּפֶּה מִרְאֵהוּ, וְכֵן הָיָה אֶצֶל הַיְהוּדִי הַקְּדוֹשׁ, שֶׁנִּשְׁלַח מִשְׁמִים כְּכֹל מַה שֶּׁאָכַל טַעַם שֶׁל מִיָּנִי מַעֲדָנִים שֶׁבְּעוֹלָם. (זוֹנוֹת דַּאֲבָרָה, טֵם מִשְׂמוּאֵל)

וַיִּסַּח אֲדֹנָי יוֹסֵף אוֹתוֹ וַיַּתְּנֵהוּ אֶל בֵּית הַסֵּהר מִקוֹם אֲשֶׁר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שֵׁם בְּבֵית הַסֵּהר (לט כ)

ספר הַחֲפִצֵי חַיִּים זִיע"א שֶׁהָיָה נוֹכַח אֶצֶל

רַבִּי חַיִּים עוֹזֵר גְּרוּדוֹז'נְסְקִי מוֹיִלְנָה זצ"ל, בְּעַת שֶׁרַב יְדוּעַ סִפֵּר מַה שֶׁבְּיָדֶיהָ הָיָה עוֹבְדָא, הִעֲלִילוּ עָלָיו עֲלִילָה, וְהוֹשִׁיבוּהוּ בְּבֵית הַסֵּהר זְמַן מַה לְלֹא דִין וּמִשְׁפָּט.

אחר הַשְּׁתַּדְּלוֹת גְּדוֹלָה, קִבַּל הָרַב רְשׁוֹת לְהַתִּיצֵב לְפָנָי הַשֵּׁר הַמְּמַנֶּה, וְלִדְבַר עִמּוֹ בְּמִשְׁפָּךְ עֲשָׂרָה רִגְעִים בְּלִבָּד, בְּבוֹאוֹ אָמַר הָרַב שֶׁהוּא רוֹצֵה לוֹמַר מִשֶּׁהוּ אוֹדוֹת הָאָסִיר הַיְהוּדִי הָרֵאשׁוֹן, אָמַר לוֹ הַשֵּׁר הַמְּלַמֵּד, "הָרִי זֶהוּ יוֹסֵף".

פתח הָרַב וְאָמַר שֵׁשׁ לְדַקְדַּק בְּפִסּוּקִים, לְכַאוֹרָה הַמְּלִים 'וַיְהִי שֵׁם בְּבֵית הַסֵּהר', מִיְתְרוֹת, הָרִי כְּכֹר נִכְתָּב שֶׁתְּנַוְהוּ אֶל בֵּית הַסֵּהר, וּמִמִּילָא מוּכָן שֶׁהָיָה שֵׁם, גַּם יֵשׁ לְדַקְדַּק מַה הַכְּנֹנָה בְּמַה שֶׁכָּתוּב 'מִקוֹם אֲשֶׁר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים'.

גם מַה שֶׁכָּתוּב לְקַמּוֹן (מ יד) 'כִּי אִם זְכַרְתִּנִּי אֲתָדָר' וְגו' 'וְהוֹצֵאתִנִּי מִן הַבַּיִת הַזֶּה כִּי שָׂמוּ אֹתִי בְּבוֹר', לְמַה בְּקִשׁ רַק שִׁיּוּצִיאֵו מֵהַבַּיִת הַזֶּה וְלֹא בְּקִשׁ שִׁיּוּצִיאֵוּהוּ בְּכֹל לְחֻרוֹת, וְעוֹד, לְמַה בְּתַחֲלָה אָמַר שִׁיּוּצִיאֵוּהוּ מֵהַבַּיִת הַזֶּה, וּלְבִסּוּף אָמַר 'כִּי שָׂמוּ אֹתִי בְּבוֹר'.

והרב בָּאָר שֵׁשׁ שְׁנֵי מִיָּנִי אֲסִירִים, יֵשׁ אֲסִיר שֶׁהוֹשִׁיבוּהוּ בְּבֵית הַסֵּהר בְּגִלְלַת חֶשֶׁד עֲבָרָה מְסִימָת, וְהוּא יוֹשֵׁב עַד שִׁיתְּבַר דִּינוֹ אוֹ עַד שִׁישָׁלִים זְמַן הַמֵּאֲסָר שֶׁנִּגְזַר עָלָיו, אֲבָל אֲסִיר שֶׁאֵינוֹ חֶשֶׁד בְּעֲבָרָה מְסִימָת אֶלָּא הַמֶּלֶךְ צוּה לְאָסְרוֹ מִשׁוּם שֶׁלֹּא מָצָא חוֹ בְּעֵינָיו, אֵין גְּבוּל וְקוֹץ לְמֵאֲסָרוֹ וְאֵין תְּקוּהָ שִׁיסְתִּימוֹ יְמֵי עֵנָיו וּמְרוּדוֹ.

זהו בְּאוֹר הַכְּתוּב, יוֹסֵף הוֹשֵׁב בְּבֵית הַסֵּהר בְּמִקוֹם אֲשֶׁר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי שֵׁם בְּבֵית הַסֵּהר, שֶׁנִּגְזַר עָלָיו לְהִשְׂאֵר שֵׁם עוֹלָמִית, לְכֹן בְּקִשׁ יוֹסֵף 'וְהוֹצֵאתִנִּי מִן הַבַּיִת הַזֶּה', כְּאוֹמֵר אֵינִי מְבַקֵּשׁ שֶׁחֲרוּר וְחֻרוֹת לְהוֹצִיאֵנִי מִבְּיַת הַסֵּהר לְגַמְרִי, אֶלָּא בְּקִשְׁתִּי לְהוֹצִיא אוֹתִי מִן הַבַּיִת הַזֶּה בּוֹ יוֹשְׁבִים אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ לְלֹא דִין וּמִשְׁפָּט, וְלְהַעֲבִירָנִי לְבֵית הַסֵּהר הַרְגִּיל שֵׁם יַעֲמִידוּנִי לְמִשְׁפָּט, וְאֶקְוֶה שֶׁשֵּׁם קְרוּבָה צְדָקָתִי לְהַגְלוֹת וּישׁוּעָתִי קְרוּבָה לְבוֹא.

סיים הָרַב אֶת דְּבָרָיו וְאָמַר שֶׁגַּם הוּא רַק מְבַקֵּשׁ שִׁיעֲבִירוּהוּ מִכָּאֵן לְמִקוֹם אַחֵר, שֵׁם יַעֲמֵד לְדִין וְאֵז יִתְבַרֵר שְׂאֵין בּוֹ שׁוּם עוֹוֹן כְּמוֹ יוֹסֵף בְּשִׁעְתּוֹ, הַדְּבָרִים מְצָאוּ חוֹ בְּעֵינָי הַשֵּׁר, וְהוּא חָתֵם עַל אֶתֶר עַל צוֹ שֶׁחֲרוּר מִחֻלָּט. (הַר צַבִּי)

פרשת וישב

'בר חנים הוא ליה'

באחת משיחותיו בפני תלמידיו בישיבת התפוצות סיפר הגאון רבי מרדכי גולדשטיין זצ"ל את אשר שמע באזניו מהגאון רבי חיים צימרמן, אשר בדידה הוה עובדא.

הגר"ח צימרמן היה אחיינו של הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ, בעל 'ברכת שמואל' ומגדולי מרביצי התורה בדורו. עילוי מופלג היה והפליא את עין ראיו בכשרונותיו הנדירים. דודו רבי ברוך בער העיד עליו, שאפילו אם היה לומד בישיבה הנודעת והמפוארת בעיר וולוז'ין, שם למדו מיטב המוחות והכשרונות של עם ישראל, עדיין לא היה עילוי כדוגמתו ובדרגתו.

תפיסתו המהירה, זכרונו העצום, יחד עם ישרות שכלו והבנתו העמוקה והבהירה הדהימו את רבותיו ומכריו כבר בגיל צעיר מאוד, והם ידעו כי לפניהם אילן עצום, עץ עושה פרי הדר לגאון ולתפארת, נטוע בכרם בית ישראל.

בשנת תר"צ, בעודו רך בשנים, היגר הגר"ח צימרמן יחד עם בני משפחתו לארצות הברית, שם למד אצל הגאון רבי משה סולובייצק בנו של הגאון רבי חיים מבריסק, אך ברבות הימים חזר לאירופה והגיע אל ישיבת קמניץ, כדי לרכוש קנייני תורה אצל דודו הגדול רבי ברוך בער.

עם הגיעו לישיבת קמניץ כבר היה רבי חיים צימרמן בקי בכל הש"ס עד להפליא, מלבד שלש מסכתות בסוף סדר נזיקין שבהם לא שלט כראוי: עבודה זרה, מכות והוריות. פעם אחת, בהיותו בישיבה שמע רבי חיים מפי דודו הגדול שלימדו אורחות חיים, כי מעלה יתירה יש באדם השלם שיש לו ידיעה ושליטה בכל מסכתות הש"ס, וכי אדם שהוא בבחינת "מרא דכולא תלמודא" הרי הוא מצוי במדרגה נעלה ומיוחדת מאוד, והוא שונה לחלוטין מאדם שיש לו ידיעה בכל הש"ס מלבד מסכת אחת שחסרה לו, ובוודאי אם חסר לו כמה מסכתות.

הבין רבי חיים את הרמז היטב ולא איבד אפילו רגע אחד. תיכף לאחר ששמע את הדברים מדודו, הוא התיישב על מקומו הקבוע בבית המדרש והחל ללמוד בהתמדה עצומה את שלשת המסכתות שחסרו לו בשביל ידיעת כל הש"ס. רק לאחר שש עשרה שעות רצופות! קם רבי חיים ממקומו

כשבמוחו הגאוני הוא יודע את כל מסכתות אלו היטב, וניגש אל דודו כדי להיבחן עליהם בהצלחה מרובה.

היה זה במשך אותם שנתיים ימים בהם רבי חיים למד בישיבת קמניץ, אצל דודו, כשאירע הסיפור הבא:

במרחק הליכה מישיבת קמניץ היה אגם מים גדול ורחב ידיים. בחודשי החורף הקרים האגם היה קופא והופך למשטח קרח ענק שעליו היו יכולים להחליק. הגויים הצעירים של קמניץ, השקצים המקומיים, המתינו בדריכות רבה לקפיאתו של האגם, כיון שמשטח זה הפך להיות ביתם השני: במשך שעות רבות היו השקצים חסרי המעש מכלים את זמנם ומשתעשעים בהחלקה על הקרח מצד לצד. משחק מעניין זה היה פתרון טוב ומשובח עבורם לתעסוקה עסיסית ומאתגרת.

ברור היה להנהלה הרוחנית של ישיבת קמניץ שהם אינם יכולים להרשות לבחורי הישיבה להיות במקום כזה. מלבד כילוי הזמן במשחק כזה של הבל וריק, הרי שגם לא ניתן היה להסכים שבחורי הישיבות יסתובבו במקום כזה בו השקצים מתרועעים שם תדיר. הנהלת הישיבה הודיעה בשפה ברורה ובנימה תקיפה כי היא אוסרת לחלוטין על בני הישיבה להחליק על הקרח באגם הקפוא, יהיה מי שיהיה ויהיה מתי שיהיה.

רבי חיים צימרמן, הבחור שהגיע מארצות הברית והיה אחיינו של ראש הישיבה, לא היה נער ממושמע לחלוטין. אמנם הוא ישב והגה בתלמודו בהתמדה נוראה, אולם הוא העז לעשות דברים שבחורים אחרים נמנעו מלעשותם כציות להוראות הנהלת הישיבה.

היה זה לאחר לילה שלם בו רבי חיים ישב וגרס את משנת תלמודו בהיכל הישיבה. השחר החל להאיר ורבי חיים ננער ממקומו, מבקש ללכת אל בית אכסנייתו לחטוף תנומה קלה לפני היום החדש הממשמש ובא. בדרכו עבר רבי חיים על יד האגם הקפוא וראה כי הוא ריק ושומם לחלוטין. איש לא היה בו. אלו שהחליקו על הקרח לאור הירח כבר התעייפו ופנו לשנתם, ואילו אלו שהחליקו על הקרח לאור היום, עדיין לא הגיעו.

בהחלטה של רגע קפץ רבי חיים על הקרח והחל להחליק. מבקש היה להתרענן מעט ולהחליף כוח, והחלקה זו נראתה לו כמתאימה ביותר, בשל כך שלמעשה איש

אינו מצוי שם. הפעילות הספורטיבית מצאה חן בעיניו והוא המשיך בה במשך שעה ארוכה. ניתן לשער שבמוחו הגאוני הוא המשיך להגות במשנת תלמודו, ואולי דווקא בשל כך הוא לא הבחין בזמן שחלף, וגם בזוגות העיניים הרבות שננעצו בו.

מתברר שהזמן חלף ובחורי הישיבה שהשכימו קום והגיעו לסדר הלימוד שלפני תפילת שחרית, עברו בסמוך לאגם והם הופתעו לראות את פאר הישיבה, העילוי המבריק והמתמיד העצום, ממרה בשער בת רבים ולעיני קהל ועדה את הוראות הנהלת הישיבה, כשהוא מחליק על האגם.

מרגע לרגע נאספו עוד ועוד בחורים שהביטו במחזה, ואילו רבי חיים כלל אינו מבחין בנעשה סביבו. הוא מחליק במרץ רב ובהנאה עצומה, עיניו עצומות ומוחו מהורהר. עד שלפתע נשמעה כעין אוושה בקהל, שהקפיצה גם את הנוכחים, וגם העירה את רבי חיים השקוע במשחקו.

דמותו הנוראה של הגאון רבי ברוך בער, ראש הישיבה, נראתה מהלכת. כולם פחדו והתייראו ביראת הכבוד וביראת הרוממות מפני רבי ברוך בער שהיה רבם של כל בני הגולה, והם גם ידעו עד כמה רבי ברוך בער מקפיד על שמירת תקנות הנהלת הישיבה. גם רבי חיים עצמו, למרות היותו אחיינו החביב של רבי ברוך בער, התיירא מאוד מדודו.

קעת נעצרה נשימת כולם בחשש מה יהיה העונש שיטיל רבי ברוך בער על הבחור שהמרה את פי הנהלה והחליק על הקרח למרות האיסור החמור שהוטל.

בצעדים איטיים התקרב רבי ברוך בער אל עבר רבי חיים, כשגם הוא מהלך מהוסס ויורד מעל הקרח, והוא אומר לו: חיימקה, בוא איתי. והיו השניים מהלכים שותקים זה לצד זה אל עבר חדרו של רבי ברוך בער בהיכל הישיבה.

עם הכניסה לחדר, היו מבני הישיבה שלא היו מסוגלים לכלוא את סקרנותם והתקרבו אל דלת החדר כדי להטות אוזן ולהקשיב לדברי התוכחה שרבי ברוך בער עומד להשמיע באזני אחיינו, ואולי גם לשמוע ולדעת את העונש שהוא מבקש להטיל עליו.

והם אכן שמעו את רבי ברוך בער פונה באבהיות וברחימאיות לבחור הצעיר

בין יוסף הצדיק לאחיו השבטים, שהייתה מבוססת על אדנים הלכתיים מובהקים, ולכן סבר יוסף הצדיק שעליו להביא את עמדתו בפני אביו.

סיים רבי ישכר דוב ואמר לנכדו: כל זה היה ביוסף הצדיק שכיוון אל האמת וקלע אל המטרה בהלכה, ולכן אהב אותו יעקב אבינו. אולם אתה, שבוודאי לא הגעת למדרגה זו, ועם זאת אתה מדבר לשון הרע על רבך ומורך, הרי שאין כל סיבה לאהוב אותך.

הפנים הילד הצעיר את תוכחת המוסר אשר השמיע זקנו באזניו והבטיח לחדול מהתנהגותו זו, ומכאן ואילך היה יושב אהלים ומקשיב כראוי בסבלנות ובדרך ארץ לדברי התורה שהשמיע לו רבו.

אשה שבורה וקשת יום נכנסה והגיעה לפני הסטייפלער הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל, בעל 'קהלות יעקב', והתאוננה על מר גורלה: בן יש לה והוא בן שלש עשרה שנה ומקום לימודו הוא באחד מתלמידי התורה החשובים. דא עקא שהילד הוא שובב ונמרץ ועושה מעשה קונדסות ושובבות.

המלמד מצידו בחר להשתמש בנשק איום ונורא מול הילד והוא היה מבה ומשפיל אותו תמיד. המלמד גם הסביר ונימק שבכך הוא מתכוון לטובת הילד ולטובת הכיתה כולה, כי אם הוא יראה לו פנים שוחקות ויתנהג אליו כפי שהוא מתנהג עם שאר הילדים, הרי שהילד יפריע לשיעורים ויתחצץ למלמדים.

הסטייפלער התקומם מאוד נוכח הנהגתו של המלמד ואמר בתוקף: מלמד זה שובר לגמרי את נפש הילד וזהו נזק לצמיחתו. אין ברירה, המשיך הסטייפלער ואמר לאמא: עליכם להוציא מיד את הילד מכיתתו של מלמד זה ולהכניסו למלמד אחר, וראוי להקדים ולדבר עם המלמד השני שיקרב את הילד וינהג עימו בדרך נעימה וטובה.

באותו מעמד סיפר הסטייפלער, שפעם שאלו את מרן הגאון החזון איש זצ"ל: איך מהראוי להתנהג עם ילד שובב שאינו רוצה ללמוד ולהתנהג כראוי, האם יש ללכת עימו ביד תקיפה ובקפדנות או שמא יש להתנהג עימו בטובות ובדרכי נועם. ענה החזון איש, שבוודאי הוא הדבר שלכל ילד דרוש שיהיה לו אדם שיקרבנו, והילד ירגיש בזה וידע שיש לו ידיד שדורש את שלומו וטובתו, ואדם זה ישפיע עליו בטובות ובנעימות (ארחות רבינו הקהלות יעקב חלק א עמ' שעט).

נערות... ואונקלוס תרגם 'בר חכים הוא ליה', כל מה שלמד משם ועבר מסר לו.

היינו, הטעים רבי ישכר דוב באזני המלמד, שיוסף הצדיק, כאשר היה במחיצת הוריו, אצל יעקב אבינו, הוא התנהג כראוי ואף הצטיין בלימודיו, עד שאמרו כי אביו יכול היה למסור לו את כל התורה שלמד בשיבת שם ועבר. עם זאת, ואין בכך כל סתירה, עדיין היה יוסף ילד עליז ושובב, וכשהיה אצל אחיו וחבריו היה נוהג מעשה נערות...

דע לך, כי אליבא דאמת אין בכלל כל סתירה, אולם עם זאת, בתפקידך כמחנך וכמלמד, עליך להוכיח אותו על התנהגותו ולכוונו לדרך הישר ולהתנהגות הולמת ומתאימה.

בשעה מאוחרת יותר, כשהילד ישעיה זושא הזדמן והגיע לפני זקנו רבי ישכר דוב בביתו נאווה קודש, פתח הרבי ושאל את נכדו: אמור נא לי, מה הוא זה הדבר אשר הגיע לאזני ולפיו אתה משתובב בזמני הלימודים עד שאתה מפריע ומבלבל את הלימודים?

החל הילד השנון להתנצל ובמקום לקחת אחריות על מעשיו היה תולה את הקולר במלמד עצמו שאינו מצליח להשתלט על כיתת הלימודים ובחוסר תושייתו הוא מביא לכך שהילדים ששים ושמחים. במשך דקות ארוכות דיבר הילד בגנות רבו והסביר שוב ושוב כי הוא חף מפשע ואין כל סיבה לכעוס על מעשיו.

גער רבי ישכר דוב בנכד המלהג ואמר לו בתקיפות רבה: דע לך כי איני אוהב אותך, וזאת בשל כך שאתה מדבר לשון הרע על רבך החשוב שמלמד אותך תורה!

הייתה זו כאמור פרשת וישב, והילד החכם שהכיר היטב את פסוקי הפרשה, נעלב מדברי זקנו ושאלו: וכי מדוע יאמר כך זקני, והלוא בפרשת השבוע רואים אנו להיפך, שהרי מקרא מלא דיבר הכתוב: **וַיֵּבֶא יוֹסֵף אֶת דְּבַרְתֶּם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם. וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו, וּנְמַצְאוּ לְמַדִּים שֶׁהֵגַם כִּי יוֹסֵף הַצַּדִּיק דִּיבַר לְשׁוֹן הָרַע וְהִבִּיא אֶת דִּיבַת אַחִיו לְפָנָיו אֲבִיהֶם, עַדִּיין הִיָּה יַעֲקֹב אֲבִינוֹ אוֹהֵב אֶת יוֹסֵף, וּמֵאוֹמָה לֹא נִפְגַּם בְּאַהֲבַת הָאָבָא גַם כְּשִׁמְעַם מִבְּנֵי דְבְרֵי לְשׁוֹן הָרַע.**

ידע רבי ישכר דוב בנכדו כי הוא חריף ובקי. פתח והשמיע לו לפול חריף הכתוב בספר 'מעשה רוקח' של אבי המשפחה, הגאון רבי אלעזר רוקח זצ"ל, רבה של אמסטרדם שבהולנד. בפלפול זה מפליא בעל 'מעשה רוקח' להסביר את עומק המחלוקת שהייתה

והמפוחד ואומר לו בניחותא: חיימקה, יצאת להחליק על הקרח?! האם זכרת לקחת איתך מעיל וצעפי שיחממו אותך ויגנו עליך מפני הקור והצינה?!

דמעות נצצו בעיניו של הגאון רבי חיים כשלימים סיפר זאת באזני שומעי לקחו והוא אמר: המעמד הזה שינה לי את החיים! הרגעים הללו הם שעיצבו את חיי! ראיתי לנגד עיני את המעלות והמידות טובות, ה'בין אדם לחברו' של רבי ברוך בער, גדול הדור! התגלה לפני טוב ליבו, האכפתיות והרחמים שלו! ראיתי את גדלותו, ודבר זה לא רק שהוא פעל עלי את המידות טובות, אלא שהוא החדיר והשריש בי ראת שמים עצומה!

הילד הצעיר ישעיה זושא טברסקי, בנם של קדושים היה. ישעיה זושא נולד לאביו הרה"ק רבי פינחס מאוסטילה הי"ד זיע"א ולאמו שהייתה בתו של הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זיע"א, ומשכך גדל היה בחצרו של זקנו החשוב שהיה מביט על חינוכו בעינא פקיא ועומד בקשר עם מחנכיו שלמדוהו תורה.

ביום מהימים הגיע רבו של ישעיה זושא אל רבי ישכר דוב והתאונן בפניו על תלמידו כי הוא שובב גדול ומפריע בזמן הלימודים. הילד הצעיר עושה מעשי קונדס, וככל שמבקשים ממנו להפסיק, אין הוא מתרצה לעשות זאת. מבקש הוא עצה והכוונה כדת מה לעשות בילד, האם להענישו או לגעור בו, או שמא עליו להבליג ולהמשיך הלאה?!

הקשיב רבי ישכר דוב לדברי המלמד ואמר לו: הלא תדע שבשעה שהוא מצוי אצלי - הוא מתנהג יפה וכראוי לו. באותה מידה, גם בשעה שהוא נמצא אצל אביו, חתני רבי פנחס, ואמו, הוא מתנהג היטב, והכרת פניו עונה בו כי הוא ילד הגון וירא שמים. כל שאנכי שומע ממך זה שבהיותו יחד עם חבריו הילדים הצעירים הרי הוא משתובב כדרך הנערים. על כך תדע שכבר מצאנו כזאת בפרשת השבוע.

היה זה בפרשת וישב ורבי ישכר דוב פתח חומש שהיה לפניו, והקריא לפניו את הפסוקים מתחילת הפרשה (בראשית לו ב): **'אֵלֶּה תְּלֻדֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עָשָׂר שָׁנָה הָיָה רָעָה אֶת אָחִיו בְּצָאן וְהוּא נֶעַר אֶת בְּנֵי בְלָהָה וְאֶת בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׁי אָבִיו וַיֵּבֶא יוֹסֵף אֶת דְּבַרְתֶּם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם. וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זְקֵנִים הוּא לוֹ וְעֵשָׂה לוֹ כְּתַנְתָּ פְּסִים.' וּפִירַשׁ רַש"י: וְהוּא נֶעַר - שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה**

מלון יודין והדושים נלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מִי־הָרֵא חֶזְקָא

חֶזְקָא דְאִוְרֵי־תָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

עצה נפלאה לעבוד את ה' אף בימי הסתר - לזכור תמיד מה מבוקשו בעולם

כשהוא יורד לביתו הקדוש של יעקב אבינו, והוא יורד למצרים שהיא ערות הארץ, העצה היא לשוב ולהזכיר לעצמו מה שליחותו ומה מבוקשו בעולם, ועל ידי שיתיישב בדעתו ויזכור תכליתו בעולם, יהיה בכוחו להתמיד בעבודתו גם בימי ההסתר.

לעצמו מהי מטרתו בימי חייו מקבל כוחות להוסיף ולהתעלות כפי שנרמז בדברי המלאך אל יוסף הצדיק בצאתו מבית אביו: 'מה תבקש' (בראשית לו טו), ולימד המלאך את יוסף לחזור ולומר תמיד לעצמו מה מבוקשו בעולם, ודוקא בשעה זו

וּמִצָּאָהוּ אִישׁ וְהָנָה תַּעֲבָד בְּשָׂדֶה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ לְאָמְרוּ מַה תִּבְקֶשׁ (לו, טו). העולם הזה מלא בהפרעות המסיחות את הדעת משליחותו העיקרית של האדם, אך צריך ויכול לעורר עצמו בכל עת שלא להיחלש בעבודת הקודש, ועל ידי שמשנן

מִילְתָּא דְפִלִּיאָה

יעקב ויוסף בקיאים היו בחכמת הפרצוף

בקשות הגשמיות.

אכן כוונת רש"י היא שלא לחינם מסר יעקב את חכמתו ליוסף, אלא כיון שהיה דומה לו בתואר פניו, והעלים רש"י סוד גדול בדבריו, ועומק הענין הוא, שיעקב אבינו היה בקיא להכיר במראה פניו של אדם, ונמנע למסור את סודות התורה כי אם למי שהכיר בפניו את גודל מעלתו, וכיון שראה ביוסף שתואר פניו דומה לו, כלומר, הכיר בו שדומים פניו בקדושתם אליו עצמו, והדבר מעיד על מעלת נפשו שדומה אליו, לכן מסר דווקא לו את סודות התורה שנמסרו לו מפי שם ועבר. ובזה יובן גם מה שנאמר (להלן מב ח) 'ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו', שיוסף שקיבל מאביו את חכמת מראה הפנים, הכיר במראה פני אחיו שהם בני אביו, אבל הם שלא קבלו את החכמה מאביהם, לא הכירו את יוסף ולא הבחינו בצורתו הקדושה.

מעלת יוסף שנוולד לזקנתו של אביו

והנה רש"י הוסיף ביאור נוסף מהו 'בן זקונים', שנוולד לו לעת זקנותו. כי באמת כל מעלותיו של יוסף באו לו מאחר שנוולד לעת זקנת אביו, כי תלמידי חכמים ככל שהם מזקינים דעתם מתיישבת עליהם (קנינים פ"ג מ"ו), וכפי מה שגופם נחלש כך דעתם ושכלם מתגברים, ולפיכך הבנים הנוולדים לעת זקנתם הם במעלה יתירה על אחיהם, נמצא שכל דברי רש"י עולים בקנה אחד, שמאחר שנוולד לזקנת אביו היה תואר פניו דומה לשל אביו, וזו היתה הסיבה שמסר לו אביו את כל חכמתו שקיבל משם ועבר.

מעלת הבנים הנוולדים לזקנת אביהם

כך גם כתב בתורת משה לחתם סופר (ויחי ד"ה שיכל) שבן הנוולד מאוחר חשוב יותר מן הבן הקודם לו, ואף שבעניני העולם הזה הבכור קודם לירושה וכדומה, מכל מקום לעניני קדושה אדרבה מעלים בקודש ואין מורידים, וכמו שמצינו אצל דוד שהיה השביעי לאביו והוא נבחר מכל בית אביו, וזהו הפירוש בפסוק (בראשית מח יד) 'שיכל את ידיו כי מנשה הבכור', כיון שמנשה הבכור על כן ביקש לברך את אפרים הצעיר ושיכל ידיו לשם כך, וזו היתה מעלתו של אפרים שהוא הצעיר ולא המבוגר.

וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בְּנָיו כִּי בֶן זָקִינִים הוּא לֹו וְעָשָׂה לוֹ כְּתָנֶת פָּסִים (לז ג). יוסף הצדיק היה חביב על אביו יותר משאר אחיו, והטעם לכך מבואר בהמשך הפסוק, 'כי בן זקנים הוא לו', ופירש רש"י שהיה דומה לו בתואר פניו. ויש להתבונן מהו השבח הגדול בכך, ומדוע אהב אותו בשל מראהו יותר משאר אחיו. ועוד קשה, אם היה זיו פניו דומה לאביו הכי צד לא הכירו אותו אחיו בעמדם לפניו במצרים, הרי היה דומה במראה פניו ליעקב אביהם. ובאמת רש"י מביא פירוש נוסף, שיעקב לימד את יוסף את כל חכמתו שלמד מפי שם ועבר, ולכן היה אוהב אותו יותר משאר אחיו, אמנם גם פירוש זה אינו מובן, מדוע אכן לא לימד את חכמתו גם לשאר בניו.

בבקשת יראת שמים יכול לצרף גם גשמיות ולהיענות

אמור מעתה, אחר שראינו כי בקשת יראת שמים נענית מיד, כי כאשר כוונת האדם לתקן עולם במלכות שדי גם הדברים הגשמיים יתקבלו, כי אם יהיה עליו עול מלכות לא יוכל לעשות חפצי שמים. וכי תאמר מנין לנו, דע את שכתב השפת אמת בשם זקנו החידושי הרי"מ (אלול תרמ"ז-תרמ"ח ד"ה הקדמונים) בביאור דברי המדרש הנ"ל, 'קרוב ה' לכל קוראיו' יכול לכל, תלמוד לומר 'לכל אשר יקראוהו באמת', שעדיין קשה תחילת הפסוק שנכתב בו שקרוב ה' לכל, ולא רק לקוראים באמת. אלא מבאר השפת אמת שבזכות הצדיקים הקוראים באמת יכולה תפילתם של הכל לעלות השמימה ולפעול פעולת צדיק לחיים. כיוצא בזה מצינו בדברי רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה (נועם אלימלך וארא ד"ה א"י ולא שמעו) בפסוק (תהלים קמה יט) 'רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם', פתח בלשון יחיד 'רצון', וסיים בלשון רבים 'שוועתם'. ומבאר, שכאשר עם ישראל זקוקים לישועה ואינם ראוים לה אז הקב"ה מביא רצון לצדיק להתפלל על הישועה ומתקבלת תפילתו, ועל ידי זה נושעים כלל ישראל, וזהו 'ואת שוועתם' של ישראל ישמע ויושיעם.

נמצא אפוא שכמו בזכות בקשת האמת ע"י צדיקי אמת, מתעלים תפילות פשוטי בני ישראל, כן הדבר בבקשת צרכי גשמיות שכאשר מצטרפים עם תפילות על יראת שמים ושאר עניני רוחניות, נענים גם

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

יוסף הצדיק המשיך קדושת ארץ ישראל לתוככי מצרים

אלימלך מליז'ענסק ע"ה בנועם אלימלך (ליקוטי שושנה ד"ה א"י שמחה): ידוע שעיקר החיות של כללות ישראל אינו אלא בארץ הקדושה, השם יתברך יקבץ נדחינו מהרה למקום חיותנו. אך הצדיק הדבק בהבורא יתברך שמו ובשמו הגדול יש לו חיות אף בכל מקום שהוא, עכד"ק. שהצדיק מושך רצועה מארץ ישראל שבה יש אורא דארץ ישראל ולכן במחנהו תשרה הברכה, ועל כן מצינו בכמה וכמה צדיקים שנהגו בקדושת ארץ ישראל אף כשהיו בחוץ לארץ ישראל. וכן מצינו שהתבטאו כך על מקום מנוחת הצדיקים שיש בו מקדושת הארץ.

הלומד תורה לשמה מושך על עצמו קדושת הארץ אף אם הוא בחו"ל

בדברי הצדיקים התבארו עוד אופנים שבהם יכולים למשוך קדושת ארץ ישראל אף שנמצאים חוצה לה. **רבינו החתם סופר** כותב כי כשלומד תורה לשמה מביא עליו קדושת הארץ, וכך אומר בדרשותיו (דרשות לחינוך ס"ת), הנה אמרו חז"ל (מנחות קי.) 'ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ומנחה טהורה' (מלאכי א יא), אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן, אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום, מעלה אני עליהן כאילו מקטירין ומגישין לשמי. נמצא אם כן, שבכל מקום שעוסקים בתורה לשמה הרי הוא ארץ ישראל.

בתי כנסיות ובתי מדרשות והסוכה שבחו"ל יש בהם קדושת ארץ ישראל ומובא בגמרא (ברכות ה.): אמרו ליה לרבי יוחנן, איכא סבי בבבל. תמה ואמר, 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה' כתיב (דברים יא כא), אבל בחוצה לארץ לא. כיון דאמרי ליה, מקדמי ומחשכי לבי כנישתא, אמר, היינו דאהני להו. כדאמר רבי יהושע בן לוי לבניה, קדימו וחשיכו ועיילו לבי כנישתא, כי היכי דתורכו חי. ולכאורה עדיין קושיא במקומה עומדת, הרי כתוב בפסוק 'על האדמה'. מבאר **המהרש"א** (ח"א ד"ה הנוגעים בנחלה), על פי האמור בגמרא מגילה (כט.), עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, לפיכך גם המשכמים והמעריבים לבית הכנסת כאילו והם נמצאים בארץ ישראל.

אם מקדש עצמו הרי שמקדש סביבותיו בקדושת הארץ וממילא תחול הברכה בכל מקום

הוסיף הרה"ק רבי דוד **מלעלוב ע"ה**, שגם בחוץ לארץ תוכל לחול ברכה, והיינו אם מקדש עצמו מלמטה ומלמעלה, ואפילו ד' אמות שלו, בקדושה וטהרה, אזי תחול הברכה בנכסיו אפילו בחוץ לארץ, כי זהו גם כן בחינת ארץ ישראל.

על פי זה מבאר בנו הרה"ק רבי **משה מלעלוב ע"ה**, זהו הרמז בפסוקי התורה בפרשת וישב (בראשית לט א-ה), 'ויוסף הורד מצרימה וגו', ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי, וירא אדוניו כי ה' איתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו, ויהי מאז הפקיד אותו וגו' ויברך ה' וגו' ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה'.

ולכאורה יש להבין, פתח ב'הצלחה' וסיים ב'ברכה'. אך לפי דברי אביו האמורים בא הכל אל נכון ומדויק היטב בפסוקים. מתחילה מחמת יוסף היתה שורה הצלחה בנכסיו אדוניו כי היה בחוץ לארץ ובבית אדוניו המצרי, ואין ביכולת שתשרה הברכה. כשראה אדוניו כי ה' איתו ומצליח בידו, תמה בעצמו מדוע לאיש קדוש כזה אין ביכולת שתשרה הברכה במעשי ידיו. והבין, שהמניעה היא מחמת שהנכסים שלו ובבית המצרי אין אפשרות שתחול הברכה. מה עשה, מיד 'ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו' בכדי שיהיה כולו של יוסף הצדיק, ואז יוסף קידש עצמו כראוי וכדרכו ואף הד' אמות שלו הכל קידש וטיהר כי היה הכל כמו שלו, ותיכף התחילה הברכה לחול במעשי ידיו ובנכסיו. וזה שסיים הפסוק 'ויהי מאז הפקיד אותו בביתו וגו', ויברך ה' את בית המצרי וגו', ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו' וגו', שתיכף התחילה הברכה לחול בנכסיו.

סביבות הצדיק וד' אמותיו קדושים בקדושת הארץ

אך צריך להבין הכיצד יכולה הברכה לחול באוהלי הצדיקים והמקדשים עצמם בכל חייהם אף שהם בחוצה לארץ ויודעים אנו כי אור ארץ ישראל הוא המסוגל שתימשך ברכה. הדברים מבוארים בדברי קדשו של הרה"ק רבי

יוסף הורד **מצרימה וגו'**, ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו המצרי, וירא אדוניו כי ה' איתו וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, ויפקידהו על ביתו וכל יש לו נתן בידו, ויהי מאז הפקיד אותו וגו' ויברך ה' וגו' ויהי ברכת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה (לט, א-ה).

האור הקדוש של ארץ ישראל גורם שתהיה תפילתו רצויה בשמים, כפי שכתב **המקובל האלוקי רבי נתן שפירא ע"ה** בחיבורו **טוב הארץ** (טז ע"ב), מפני שאין אותם האותיות המתהוות מהפה מתלבשות באור טמא, ולכן הם רצויות ונעשות תיכף עטרה וכותרת על ראש מלכו של עולם. וזה רמז 'הנה צ'עקת בני ישראל באה אלי' (שמות ג ט) ראשי תיבות 'הצב', רוצה לומר כי בארץ הצב"י תיכף אני מקבל בעצמי הצעקות והתפילות של בני ישראל לא ע"י מלאך אלא אני בעצמי, מה שאין כן בחוץ לארץ שצריכין להתלבש באור טמא ויש כמה מקטרגים עליהם עד התכנס בארץ, ואחר כך צריכים טהרה וניקיון כדי לעלות למקום גבוה.

ברכה מעל דרך הטבע - בארץ ישראל

גבולות הארץ הקדושה מכוונים כנגד ארץ העליונה וכל הברכות מלעילא חלים בה, כפי רואים אנו בלשונות 'ברכה והצלחה' שמאחלים בהם יהודים זה לזה, שקיים הבדל גדול ביניהם, 'ברכה' הרי היא מעל דרך הטבע, ו'הצלחה' הינה בדרך הטבע. לשון 'ברכה', ביארוה בספרן של צדיקים ע"ה, מלשון 'המשכה', כמו שאמרו במשנה (כלאים פ"ז מ"א) 'המבריק את הגפן', והכוונה שמכופף זמורת הגפן לארץ וממנה נמשכת נטיעה חדשה, ובדרך זו הוא הביאור בלשון 'ברכה' שבהם ממשיכים את ההשפעות האלוקיות ומגלים אותם בארץ, וכך נוספים עוד מקומות בהם מתגלה לעין כל הנהגת הקב"ה וברוך שמו.

על פי זה ביאר **היהודי הקדוש מפרשיסחא ע"ה**, כי 'הצלחה' בדרך הטבע יכולה שתהיה גם מחוץ לארץ ישראל, אך 'ברכה' שהיא מעל לדרך הטבע אינה יכולה לחול כי אם בארץ הקדוש, וכנאמר (תהלים קלד ג) 'ברכך ה' מציון', שכל הברכות מגיעות וחלות בארץ ישראל הקדושה.

יראת שמים כוללת כל הטוב שבעולם

דבר שתמיד מתקבלת תפילתו וכפי שיבואר, אזי יחד עם בקשת הרוחניות יזכה לקבל הברכה גם בגשמיות.

דהנה, מובא בספר חסידים (אות קלא) שאם אדם שואל דבר שבח לבוראו כגון על לימוד התורה או על אחד מחפצי שמים, ושופך נפשו עליו הקב"ה מקבל תפילתו אפילו אם אין בידו מעשים טובים. וביאר רבי ישראל סלנט ע"ה, שזה בדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות לעולם מתקבלת, וזה ביאור הכתוב (תהלים קמה יח) 'קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת'. ואמרו חז"ל (ויק"ר יז א) שמא תאמר לכל, תלמוד לומר 'לכל אשר יקראוהו באמת'. מסביר רבי ישראל שכוונת הפסוק לומר שמא תאמר שלכל בקשה קרוב הוא לקב"ה ומתקבלת תפילתו, תלמוד לומר 'לכל אשר יקראוהו באמת', שרק כאשר בקשתו על דבר אמת דהיינו ענייני רוחניות שהם אמת, בשונה מהבלי העולם שהינם אך שקר ואחיצות עינים, או אז תיענה בקשתו.

וכן דרשו צדיקים על מה שאמרו בגמרא 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', שעל כל דבר שמבקש האדם בידי שמים לתת לו או שלא לתת לו, אך אם מבקש האדם על יראת שמים, אינו בידי שמים שלא לתת לו, ומיד כשמבקש על יראת שמים נענה.

וכן פירש החידושי הרי"מ (ליקוטי הרי"מ ברכות לג:) וכן מובא משמו של הרבי מקוצק ע"ה (אמת ואמונה אות תצא): בגמרא הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, דקשה, הא אנחנו מבקשים תמיד על יראת שמים - ותן בליבנו בינה להבין ולהשכיל וכו', הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בליבנו אהבתו ויראתו וכו' וכדומה. אך הפירוש הוא כך, הכל בידי שמים, דהיינו כשאדם מבקש מאת הקב"ה איזה מבוקש בני חיי ומזוני, הוא בידי שמים, אם ה' יתברך רוצה יתן לו משאלותיו, ואם לאו לאו, חוץ מיראת שמים, שאם אדם מבקש מאת ה' יתברך בכל לב ונפש שיתן בלבו יראת שמים, אז בטח לא ישיב תפלתו ריקם ויתן לו תיכף יראת שמים.

ובזה יבואר גם הלשון 'לגבי משה מילתא זוטרתא', היינו אותם שמתחברים אל משה רבנו ולמדים ממנו לנהוג בעונה ומרגישים בעצמם כ'מילתא זוטרתא', להם ודאי יראת שמים דבר קטן הוא, מאחר ורכשו בעבודתם את מידת הענווה המביאה ליראת שמים.

וכך אמר משה רבנו לבני ישראל (דברים יב) 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה', ותיבת 'מה' רמז למידת הענווה כמו שאמר משה (שמות טז ז) 'ונחנו מה', כאומר, 'מה ה' שואל מעמך' שמבקש הוא ממך להיות 'מה', וכך יבואו אחריה שאר המידות שעל ידי זה תזכה 'כי אם ליראה את ה' אלקיך', ללכת בכל דרכיו, ולאהבה אותו, ולעבוד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך'.

כאשר יש לו לאדם יראת שמים זוכה ומקבל כל הנצרך לו גם בגשמיות, וכך דרש רבנו דוב בער ע"ה המגיד ממעזריטש (מגיד דבריו ליעקב קמד) בפסוק (תהלים לד י) 'ראו את קדושי כי אין מחסור ליראיו', כי הירא את דבר ה' אינו חסר מכל טובות שבעולם, והטעם, כי יראת שמים נקראת בלשון חז"ל אוצר, כדאיתא בגמרא (ברכות לג:): רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי, אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיה לג ו) 'יראת ה' היא אוצרו'. ובאוצר הרי נמצא וגנוז כל טוב שיש בעולם, ולכן הירא את ה' הזוכה להיכנס לאוצרו של הקב"ה שהוא יראת שמים, זוכה לקבל כל טוב הגנוז באוצרו של הקב"ה.

בקשה על רוחניות נענית בכל מצב

יתכן לבאר בזה, כי כשמבקש האדם בתפילתו על דבר מה מענייני העולם, אין בהכרח שיקבל הדבר כי יתכן שאינו לטובתו ברוחניות או בגשמיות, או שאינו ראוי ואינו בעל זכויות לקבל דבר זה. אך כאשר מבקש על רוחניות שזה

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן (לז א). פירש הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק ע"ה, כי 'מגורי אביו' ביאורו כמו 'ויגר מואב' (במדבר כב ג) שהיה תמיד בפחד מאבינו שבשמים. ובכך המשיך דרך האבות הקדושים שהשלימו עצמם במידת היראה. באברהם אבינו ע"ה נאמר (לעיל כב יב) 'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', ויצחק אבינו ע"ה שורשו היה יראה ופחד כנודע כמו שכתוב (שם לא מב) 'אלהי אברהם ופחד יצחק', וכן כתוב (שם פסוק נג) 'בפחד אביו יצחק', ועתה בא יעקב אבינו ע"ה ואף הוא ישב 'בארץ מגורי אביו' - מגורי לשון פחד, וישב שם היינו שהתעכב על מידה זו והתיישב בה.

הענווה מביאה ליראה

והנה, הדרך הנכונה לבוא ליראת שמים על ידי שיסגל לעצמו את מידת הענווה, כמו שאמר הכתוב (משלי כב ד) 'עקב ענווה יראת ה'', ופירש רש"י: בשביל הענווה יראת ה' באה. וכך איתא בגמרא (ע"ז כ:): ענווה מביאה לידי יראת חטא.

הוא הדבר שמצינו באבותינו הקדושים, שהשפילו את עצמם בענווה יתירה וכך זכו להגיע לדרגת היראה השלמה. וכך כתב הרה"ק בעל תולדות יעקב יוסף ע"ה (ד"ה וישב) שאף דבר היותם - הענווה והיראה, מחוברים בקשר בל ינתק, נרמז אף הוא בפסוק 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו', כי 'יעקב' לשון עקב - ענווה, ובזכות הענווה בא ליראת שמים כמו שמסיים הכתוב 'מגורי אביו' לשון מגור ופחד.

משה רבנו זכה לכל דרגותיו בזכות הענווה

כן מוצאים אנו במשה רבנו ע"ה העניו מכל אדם שהיה מופלג במידת היראה, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לג:): שיראת שמים לגבי משה דבר קטן היא, כי לרוב שפלותו וענוותנותו זכה גם ליראת שמים, וזהו הנאמר בדברי חז"ל (ספרי בהעלותך קא) 'עניו מאוד מכל האדם' ולא מהאבות, הרי לנו שהאבות כמו משה רבנו ע"ה בענווה, ועל ידה זכו למידת היראה.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להעתיק ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישרים

בני יששכר
 שארית ישראל
 תפארת שלמה
 יסוד העבודה
 מגן אברהם
 דברי יחזקאל
 פרי צדיק
 צדקת הצדיק
 חסד לאברהם

באר מים חיים
 יושר דברי אמת
 מנחם ציון
 אוהב ישראל
 מאור ושמש
 זרע קודש
 בת עין
 אור לשמים

אוצר בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 מנורת זהב החדש
 מאור עינים
 אור המאיר
 עבודת ישראל
 קדושת לוי
 חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחיו
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com